

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita
accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum
notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum
Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Tractatvs Nonvs. De existentia, essentia, differentia specifica, numero, &
corporibus assumptis Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

illam producit propter bonum vniuersi, non est mala, sed bona, & optima. Secundò errarunt, quia videntes effectus contrarios produci à causis particularibus contrarijs, putarunt, quod etiā debent produci à primis causis contrarijs. At ipsa contraria cum conueniant in hoc, quod conducant, & sint necessaria ad bonum vniuersi, debent produci ab vna causa communi vniuersi, quæ intendat bonum totius vniuersi, adeoque primum principium contrariorum debet esse vnum. Tertio ex eo, quod peccatum sit simpliciter malum, intulerunt eius causam immediatam, ac etiā primam esse malum; sed vtramque est falsum. Nam, & peccans ideò peccat, quia cum habeat naturam bonam, & quæ debet conformari primæ regulæ, liberè operatur difformiter primæ regulæ: & Deus, qui produxit naturas bonas, easque obligauit ad se conformandum primæ regulæ, eo ipso est bonus; & cum produxerit naturas peccabiles, quia requiruntur ad perfectionem vniuersi, propter hoc ipsum est optimus.

15. Ad 1. distinguo maiorem: effectus contrarij, ac conuenientes in aliquo communi, præsertim in hoc, quod conducant ad bonum vniuersi, debent reduci ad primas causas contrarias, nego: si in nullo conueniant, transeat: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Omnes effectus contrarij, cum conueniant in ratione entis, & præsertim in hoc, quod conducant ad bonum vniuersi, debent reduci ad primam causam vniuersalem ordinantem omnia ad bonum vniuersi, & permittentis ipsum malum morale peccati propter bonum vniuersi.

16. Ad 2. distinguo maiorem: si vnum contrarium est in rerum natura, etiā aliud aptum esse in eodem subiecto est in rerum natura, concedo; aliud non aptum esse in eodem subiecto, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Aristoteles loquitur de contrarijs aptis ad essendum in eodem subiecto, quod sit potentia susceptiua vtriusque contrarij, ac de ijs docet, quod si vnum detur in rerum natura, etiā aliud datur in rerum natura; siquidem datur subiectum naturaliter susceptiuum vtriusque: ex. gr. eo ipso, quod datur calor, datur frigus, cum subiectum caloris sit susceptiuum, & capax etiā frigoris. At summum bonum, quod est principium omnis boni, non est in subiecto susceptiuo contrariorum, imò est actus purus, vt dictum est quæst. 18; ergo ex eo, quod detur summum bonum, non sequitur dari summum malum: imò sequitur non dari, cum eo ipso, quod daretur summum malum contrarium summo bono, summum bonum non esset summum bonum.

17. Ad 3. concedo maiorem, & minorem, ac nego consequentiam. Disparitas est, quia bonum, & melius talia sunt per hoc, quod magis, aut minus participant de perfecto, & optimo; malum autem, & peius, cum consi-

stant in priuatione, talia sunt per hoc, quod deficient ab ipso optimo, & perfectissimo: ergo vt detur malum, & peius, non est necesse, vt detur pessimum, de cuius malitia magis, & magis participant, sed sufficit, vt detur optimum, à cuius bonitate magis, ac magis deficient.

18. Ad 4. nego consequentiam. Mala, enim ex dictis non consistunt in participatione mali, sed in defectu à bono; ergo non est necesse, vt detur summum malum per essentiam, de cuius malitia participant alia mala.

19. Ad 5. distinguo maiorem: quod est causa per accidens alicuius effectus, reducitur ad aliquam causam per se eiusdem effectus, nego: ad aliquam causam per se alterius effectus, concedo maiorem; concedo minorem; ac distinguo eodem pacto consequens. Malum potest causari solum per se accedens, & ex intentione alicuius boni: ergo debet reduci ad aliquam causam per se, non quidem mali, sed boni, propter quod malum causetur, vel permittatur: ergo debet reduci ad primam causam per se intendentem bonum, ac perfectionem vniuersi, causantem per accidens, vel permittentem mala propter perfectionem vniuersi, vt explicatum est quæst. superiori nu. 8. & sequentibus.

20. Ad 6. distinguo maiorem: malum effectus supponit malum saltem negatiuum in causa secunda, transeat; in causa prima, nego: concedo minorem; & nego consequentiam. Omnis effectus malus supponit aliquod malum saltem negatiuum in causa secunda; sed supponit causam primam, quæ cum omnia, producat propter perfectionem vniuersi, ad quam requiruntur omnes gradus entium etiā imperfectorum, corruptibilium, & defectibilium tum physicè, tum moraliter, debet perfectè continere omnes perfectiones, ac proinde nullum habere defectum.

TRACTATVS IX.

*De existentia, essentia, differentia
specifica, numero, & cor-
poribus assumptis
Angelorum.*

VIA. creaturæ substantiales diuiduntur in spirituales, & corporeas, siue materiales, ideò S. Thomas postquam à quæstione 43. vsque ad 49. egit de creatione, ac de creaturis à Deo factis in genere, quæstione 50. descendit ad agendum de creaturis spiritualibus, hoc est de Angelis, de ijsque disputat à quæst. 50. vsque ad 64. inclusiue, & à quæstione 106. vsque ad 114. Et quæstione qui-

quidem 50. & 51. agit de existentia, essentia, differentia specifica, numero, & corporibus assumptis Angelorum. Doctrinam harum duarum quæstionum explicabimus, & examinabimus hoc tractatu nono pluribus quæstionibus, quarum tituli videri possunt in indice initio proposito.

QVÆSTIO CXXVII.

Proponuntur opinioniones, & errores circa existentiam, & incorporeitatem Angelorum.

S. Th. q. 50. a. 1.

1. **C**irca existentiam, & incorporeitatem Angelorum multipliciter errarunt tum antiqui Philosophi, tum Auctores Ecclesiastici. Primo enim quia nostra cognitio originem ducit à sensibus, sensus autem percipit sola corpora, primi, qui ad philosophandum accesserunt, opinati sunt nihil aliud esse, quam corpora, ideoque etiam animam rationalem, & Deum ipsum censuerunt esse quoddam corpus, puta cælum, Solem, vel Lunam. Horum errores secuti sunt ex Iudæis Saducæi, ex Christianis Manichæi, atque Anthropomorphitæ hæretici. Saducæi enim, ut habetur actorum 3. dicebant non esse resurrectionem, neque Angelum, neque spiritum. Manichæi docuerunt Deum esse lucem quamdam per infinita spatia diffusam, Angelos autem, & animas rationales esse particulas diuinæ lucis. Anthropomorphitæ opinati sunt Deum habere speciem, & figuram humanam, adeoque esse corpus, cum sola corpora possint figurari.

2. Secundo alij paululum eleuati sunt supra sensum, & censuerunt dari aliquid, quod non sit corpus, sed adhuc non potuerunt intelligere dari aliquid, quod non sit forma, atque anima vllius corporis, ideoque docuerunt, quod sicut anima rationalis ita est spiritus, ut sit anima corporis humani, sic Angeli sunt animæ corporum cælestium, Deus est anima mundi.

3. Tercio alij vitantes hos errores, in alios errores extremè contrarios inciderunt, ac considerantes maximam differentiam inter spiritus, & corpora, dixerunt nullum spiritum naturaliter esse formam vllius corporis, sed omnes creaturas spirituales, atque intellectuales ab initio conditas à Deo fuisse inter se æquales, atque ab omni corpore segregatas, sed quasdam perseuerasse in innocentia, adhæsisse Deo, & adeptas fuisse beatitudinem, ac permanisse liberas à corporibus; alias per peccatum recessisse à Deo, atque in penam iuxta proportionem demeritorum detrusas esse in corpora, tanquam in quoddam carceres, eas quidem, quæ minus peccarunt, in corpora

meliora, & superiora, hoc in corpora cælestia; eas, quæ magis peccarunt, in corpora humana, quæ sunt inferiora, & deteriora; eas autem, quæ magis adhuc peccarunt, in corpora dæmonum inferiora, ac deteriora corporibus humanis. Hunc errorem docuit Origenes, ut refert S. Thomas 1. part. quæst. 75. art. 7. & in quæstionibus disputatis, quæst. de anima, art. 7. utrobique in corpore.

4. Quarto alij dixerunt solum Deum esse purum spiritum, ita ut non ordinetur ad animandum vllum corpus, omnes spiritus creatos naturaliter ordinari ad animandum aliquod corpus, adeoque omnes Angelos habere corpora aerea, vel ætherea. Hunc errorem secuti sunt etiam aliqui ex Sanctis Patribus, quos refert Vasquez 1. parte, disp. 178. cap. 2.

5. Quinto Platonici, ut videre est apud S. Thomam in commentario libri de causis, lect. 3. & 4. docuerunt dari tres ordines substantiarum immaterialium. In primo ordine posuerunt ideas, hoc est substantias immateriales, quæ per se ipsas, & non per participationem, alterius sunt id, quod sunt. Ex ideis vniuersaliores dixerunt esse natura priores, & nobiliores; & quia vniuersalissimæ sunt rationes boni, & vniuersales, ideo primam ideam dixerunt esse per se bonum, & vnum, cuius participatione vniuersa habeant bonitatem, & unitatem. Tunc posuerunt per se vitam, per se intellectum &c. quæ licet per se habeant vitam, & intellectum, adhuc sint bonæ, & vniuersales, non per se, sed per participationem primæ ideæ, quæ sola est per se bona, & vna. Has ideas Platonici dixerunt esse Deos, primam autem ideam, hoc est per se bonum, & vnum, dixerunt esse summum, & principem Deum, qui ex nullo alio participet, & per cuius participationem inferiores Dij habeant bonitatem, & unitatem. In secundo ordine posuerunt Intelligentias, hoc est substantias intellectuales, quæ non ordinantur ad animanda vlla corpora, sed adhuc sunt id, quod sunt, non per se ipsas, sed per participationem idearum, à quibus dependent secundum varios gradus. In intelligendo enim dependent à per se intellectu; in viuendo à per se vita; in bonitate à per se bono, hoc est à prima, & principe idea. In tertio gradu posuerunt animas, hoc est substantias intellectuales ordinatas ad animanda corpora. Sicut autem plures sunt species corporum: alia enim sunt corpora terrena, alia aerea, alia ætherea, ita plures posuerunt species animarum intellectualium: animam hominis, quæ ordinatur ad animanda corpora terrena, & humana; animas superiores humana, quæ ordinantur ad animanda corpora aerea, vel ætherea ideoque præter Angelos omnino carentes corporibus, posuerunt alios Angelos habentes corpora aerea, vel ætherea. Hæc opinio, in quantum asserit Angelos aliquos habere corpora aerea, vel ætherea, potest subdiuidi in alias duas, vel tres. Aliqui enim, ut Chalcidius, Apuleius, & plures alij Platonici tri-

382 De existentia & incorporeitate Angelorum

tribuerunt demonibus corpora sensitiua, ideoque Apuleius in libro de Deo Socratis definit, demonem: *animal animo patibile, mente rationale, corpore aereum, tempore aeternum*. Chalcedius apud Sanctum Augustinum lib. 8. de ciuit. cap. 16. definit demonem, *animal mentis particeps, animo patibile, corpore aethereum*. Alij è conuerso tribuunt Angelis corpora solum, secundum locum motiua, adeoque dicunt Angelos carere sensu, in quam sententiam inclinatur Caietanus. Alij ponunt aliquos Angelos habere corpora sensitiua, alios habere corpora purè motiua.

6. Sexto Aristoteles sententiam Platonis partim sequitur, partim corrigit. Sequitur Platonem in admittendis tribus explicatis ordinibus substantiarum immaterialium. At Platonem corrigit in duobus. Primo enim Plato in primo ordine posuit plures substantias immateriales, quæ per se sunt id, quod sunt. At Aristoteles posuit unicam substantiam immaterialem, quæ non solum sit per se bonitas, sed etiam per se vita, per se intellectus, & per se omne esse, & omnis perfectio, quæ substantia est Deus, per cuius participationem cætera habent illud esse, & illam perfectionem, quam habent. Secundo Plato in tertio ordine posuit plures animas intellectiuas specie diuersas, quarum aliquæ ordinantur ad animanda corpora aerea, vel ætherea, quales sunt per ipsum animæ demonum. At Aristoteles docuit non aliam dari, nec esse possibilem animam intellectiuam informantem, præter humanam. Ideoque in fine lib. 3. de anima textu 61. ex professo docet, & probat impossibile esse, ut corpus non solum generabile, & corruptibile, sed etiam ingenerabile, & incorruptibile habeat animam intellectiuam sine sensu, ad excludendam opinionem eorum, qui tribuebant Angelis corpora deseruientia ad motum, non autem ad sensum: & textu 66. probat impossibile etiam esse animal habens corpus simplex, puta aereum, vel igneum, ad excludendum errorem eorum, qui dicebant Angelos habere corpora sensitiua, adeoque esse animalia corpore aerea, vel ignea. Licet tamen Aristoteles quoad hæc benè senserit de natura, & incorporeitate Angelorum, tamen in pluribus alijs errauit, in quibus ex doctrina fidei corrigitur præsertim à Sancto Dionysio, qui fuit dux rectè sentientium in hac materia, & quem præcipuè sequuntur S. Thomas, & Theologi communiter.

7. Propositis erroribus, & opinionibus circa existentiam, & incorporeitatem Angelorum, explicandum est, quid fides doceat, & ratio naturalis suadeat: ac quæstione proxima examinandum est, utrum sit de fide, & ratione naturali probeur dari Angelos, qui non sint forma vllius corporis, ac proinde sint ingenerabiles, & incorruptibiles: quæstione sequenti examinandum est, utrum sint possibiles, ac necessarij ad perfectionem vniuersi aliqui Angeli, vel demones, qui naturaliter

sint forma alicuius corporis diuersi à corpore humano.

QVÆSTIO CXXVIII.

Utrum sit de fide, & ratione naturali probeur dari Angelos, qui non sint forma vllius corporis, ac proinde sint ingenerabiles, & incorruptibiles?

S. Th. q. 50. art. 1. & 5. & q. 51. art. 1.

1. **P**rimo videtur ratione naturali non satis probari dari Angelos. Si enim probaretur, maximè ex motibus corporum celestium, & ex mirabilibus operationibus energumæorum, & magorum; sed corpora celestia moueri possunt à propria forma, ut corpora elementaria; operationes energumæorum, & magorum tribui possunt, vel causis occultis merè naturalibus, vel animabus defunctorum; ergo non probantur Angeli, qui sint substantiæ intellectuales distinctæ ab animabus rationalibus.

2. Secundo videntur Angeli habere corpora aerea, vel ætherea, quibus naturaliter vniuntur. Ex Aristotele enim 6. physic. text. 32. nihil mouetur, quod non sit corpus; sed Angeli mouentur, ideoque Damasc. lib. 2. de fide, cap. 3. dicit, *quod Angelus est substantia intellectualis semper mobilis*; ergo habent corpora, ideoque in corporibus apparent.

3. Tertio Origenes lib. 1. Periarchon cap. 6. dicit. *Solius Dei, idest Patris, & Filij, & Spiritus Sancti natura illud proprium est, ut sine materiali substantia, & sine vlla corporeæ adiectionis societate intelligatur existere*. Bernardus serm. 6. in Cant. *Demus Deo soli, sicut immortalitatem, sic incorporeitatem, cuius natura sola neque propter se, neque propter alium solatio indiget instrumenti corporei*. Liqueat autem omnem spiritum creatum corporeo indigere solatio. Augustinus de Genesi ad literam. *Dæmones aerea dicuntur animalia, quia corporum aereorum natura indigent*. Gregorius Homil. 10. in Euang. Angelum vocat *rationalē animal*; ergo Angeli sunt corporibus vnit.

4. Quarto videntur Angeli non esse immortales, & incorruptibiles per naturam, sed per gratiam. Immortalitas enim per naturam est propria solius Dei, ideoque Damascenus lib. 2. de fide cap. 3. dicit, *quod Angelus est substantia intellectualis, gratia, & non natura immortalitatem suscipiens*.

5. Respondeo, certum est primo certitudine fidei dari Angelos, eosque esse substantias intellectuales creatas, superiores hominibus, & animæ rationali. In sacra enim Scriptura crebrò sit mentio Angelorum, iisque tribuitur scientia, & operationes superiores humanis. Psalmo etiam 8. expressè præferuntur homi-

hominibus, dum de homine dicitur, *minuisti eum paulo minus ab Angelis*, ideoque grauius errauit Georgius Venetus, dum docuit Angelos non solum in gratia, sed etiam in natura esse inferiores hominibus.

6. Secundo certum est ita, vt non possit sine temeritate negari, omnes Angelos esse penitus incorporeos. Passim enim in sacra Scriptura vocantur spiritus. Ad Hebræos primo: *Nomine omnes sunt Administratores spiritus*? Apocal. 14. *A septem spiritibus, qui in conspectu throni eius sunt*. Matth. 17. *Eiciebat spiritus imundos &c.* sed nomen spiritus in sacra Scriptura significat substantiam incorpoream, ideoque ad significandam incorporeitatem Dei lo. 4. dicitur: *spiritus est Deus*; ergo Angeli secundum doctrinam sacre Scripturæ sunt penitus incorporei. Propter hæc testimonia Scripturæ plerique Patres, quorum testimonia videri possunt apud Suarez lib. 1. de Angelis, cap. 6. Vasquez disp. 178. cap. 3. docuerunt Angelos esse incorporeos, eamque sententiam Concilium Lateranense sub Innocentio III. quod refertur cap. firmiter de summa Trinitate, si non definit, saltem sequitur. In confessione enim fidei, quæ incipit, *firmiter credimus, & simpliciter confitemur*, postquam confessum fuit Deum esse vnum, & trinum, creatorem visibilem, & inuisibilem, corporalem, & spiritualem, subdit: *Qui sua omnipotentia virtute ab initio temporis vtrunque ex nihilo condidit creaturam, spirituales, & corporales, Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam*: quibus verbis cum creaturam spirituales, siue angelicam contraponat tum corporali, tum compositæ ex spiritu, & corpore, manifestè docet Angelos nec esse corporeos, nec esse compositos ex corpore, & spiritu, sed esse puros spiritus. Propter hanc auctoritatem Concilij hæc veritas posset censeri omnino definita, ac de fide, nisi Scholastici, quorum plures vixerunt post Concilium, docuissent adhuc hanc veritatem non esse de fide, eo quod Concilium ea verba protulerit incidenter, & non ex primaria intentione, neque animo definiendi. Admittunt tamen Scholastici communiter incorporeitatem Angelorum non posse sine temeritate negari, vt proinde mirum sit Caieranum, & Augustinum Eugubinum contra sententiam Concilij, & contra communem consensum Scholasticorum, docuisse Angelos habere corpora.

7. Quæritur, vtrum ratione naturali probetur dari Angelos, qui non sint forma vllius corporis, eosque esse necessarios ad perfectionem vniuersi?

8. Respondeo affirmatiue. Probatur primo: nam de facto Aristoteles, & plures alij veterum philosophorum per discursum naturalem assecuti sunt hanc veritatem; ergo hæc veritas sufficienter probatur ratione naturali.

9. Probatur secundo: nam cum finis mun-

di sit, vt intelligatur, & vt per mundum cognoscatur Deus, ad perfectionem mundi requiritur, vt in eo detur aliqua forma, & natura intellectiua; sed non sufficit, vt in mundo detur forma, & natura intellectiua, quæ naturaliter vnatur corpori; ergo debet in mundo dari etiam aliqua forma, & natura intellectiua, quæ non debeat naturaliter vniri vlli corpori. Probatur minor: ad perfectionem enim mundi non sufficit, vt in generibus dentur species imperfectæ, sed requiritur, vt dentur etiam perfectæ, vt patet inductione, omnium generum, tum substantialium, tum accidentalium, colorum, saporum, odorum, plantarum, animalium &c; sed in genere intellectiui intellectus, qui naturaliter vnitur corpori, est imperfectus, & quia habet imperfectam vim intelligendi, ad intelligendum indiget auxilio sensuum, ideoque vt docet Aristoteles 2. metaphys. textu 1. *Quemadmodum vespertilio num oculi ad lumen diei se habent, ita & intellectus animæ nostræ ad ea, quæ manifestissima omnium sunt*; ergo ad perfectionem mundi non sufficit, vt detur intellectus naturaliter vnitus corpori, sed requiritur, vt detur intellectus, qui naturaliter debeat esse separatus ab omni corpore.

10. Confirmatur: nam ad perfectionem mundi requiritur, vt passiuæ correspondeant actiua proportionata: ex. gr. potentie passiuæ materiæ ad recipiendas formas correspondere debent proportionales causæ actiue potentes mouere materiam ad tales formas: visibilitati corporum correspondere debet proportionalis virtus visiva; ergo intelligibilitati mundi correspondere debet proportionalis virtus intellectiua; sed intellectus animæ nostræ, quia naturaliter vnitur corpori, non magis adæquat intelligibilitatem mundi, quam virtus visiva vespertilionis adæquet visibilitatem Solis; ergo ad perfectionem mundi requiritur, vt dentur intellectus angelici, qui naturaliter non sint forma vllius corporis, & adæquent intelligibilitatem mundi.

11. Infertur primo Angelos esse naturaliter immortales, & incorruptibiles à fortiori, ac anima rationalis. Probatur: nam forma independens à materia, & à subiecto naturaliter est incorruptibilis; siquidem forma præfertim substantialis eatenus solum corrumpitur, quatenus expellitur à subiecto, à quo dependet; sed Angeli sunt formæ substantiales ita independentes ab omni corpore, & ab omni subiecto, vt naturaliter non debeant vniri vlli subiecto; ergo sunt incorruptibiles: & quia forma viuens incorruptibilis est etiam immortalis, Angeli sunt immortales.

12. Infertur secundo Angelos esse ingenerabiles. Probatur: nam cum generatio fiat, educendo formam ex potentia subiecti, forma independens à subiecto, cum non possit educi ex potentia subiecti, non potest generari, sed solum potest creari ex nihilo sui, & subiecti; sed Angeli sunt formæ independentes ab omni

384 De existentia, & incorporeitate Angelorum.

omni subiecto; ergo non sunt generabiles, sed solum à Deo creabiles.

13. Ad 1. nego maiorem, & dico præcipuum argumentum directè probans dari Angelos, qui non sint forma vllius corporis, desumi ex perfectione vniuersi, ideoque hoc argumento vnicè vtitur S. Thomas 1. part. quæst. 50. & 51. art. vtroque primo.

14. Addo primo ex mirabilibus operationibus energumenorum, & magorum demonstrari saltem in genere dari aliquos spiritus intellectuales inuisibiles, adeoque euerti errorem Saduceorum, & Atheorum negantium omnem spiritum intellectualem inuisibilem.

15. Addo secundo ex iisdem operationibus probabiliter ostendi tales spiritus distingui ab animabus defunctorum. Videretur enim inuerisimile, quod anima separata habeat maiorem vim mouendi corpora, quam anima corpori vnita; sed spiritus obsidentes corpora energumenorum habent maiorem vim mouendi corpora energumenorum, quam ipsæ animæ energumenorum, ideoque energumeni non possunt spiritibus resistere: rursus spiritus à magis euocati habent multo maiorem vim, quam animæ corporibus vnitæ, cum possint concutere terram, ciere tempestates in mari, & facere alios effectus, quos homines facere non possunt: ergo spiritus obsidentes corpora energumenorum, & euocati à magis distinguuntur ab animabus defunctorum.

16. Addo tertio opinionem docentem corpora cælestia moueri per propriam formam repugnare Platoni, Aristoteli, & omnibus ferè philosophis, theologis, ac Sanctis Patribus, ideoque esse reiiciendam, & ego illam reieci lib. 3. Philosophiæ, quæst. 7. ergo etiam ex motibus corporum cælestium sufficienter probatur dari substantias intellectuales superiores anima rationali, quæ proportionaliter se habent ad gubernanda cælestia, ac homines se habent ad gubernanda inferiora. Verum neque ex energumenis, neque ex motu corporum cælestium directè probatur Angelos carere omni corpore.

17. Ad 2. distinguo maiorem: nihil mouetur motu, quo sit diuisibiliter in loco, nisi corpora, concedo: quo sit indiuisibiliter in loco, nego: concedo minorem; & nego consequentiam. Sicut sola corpora sunt diuisibiliter in loco, ita vt tota sint in toto loco, pars in parte, medietas in medietate loci &c. sic sola corpora mouentur motu, quo sint diuisibiliter in loco. Angeli sicut sunt in loco indiuisibiliter, hoc est toti in toto, & toti in singulis partibus loci, sic mouentur motu, quo sint indiuisibiliter in toto loco, & in singulis partibus loci. Damascenus dum dicit, quod Angelus est substantia intellectualis semper mobilis, loquitur de motu intelligibili, qui exercetur per actus intelligendi, & volendi, ac sensus est, quod Angelus est substantia intellectualis semper actu intelligens, & vo-

lens, vt explicat Sanctus Thomas 1. part. qu. 50. art. 1. ad 2.

19. Ad 3. Vt docet Sanctus Thomas 1. part. quæst. 50. art. 1. ad 1. & 2. Origenes, & alij ex antiquis Patribus iuxta opinionem veterum philosophorum existimauerunt solum Deū carere corpore, Angelos omnes naturaliter vniri alicui corpori, & in hoc errarunt. Bernardus dicens omnem spiritum creatum indigere corporeo solatio, docet, solum Angelos indigere corporeo solatio, non propter se, sed propter nos, vt nimirum familiariter hominibus appareant, & cum illis familiariter versentur, eo pacto, quo Raphael apparuit, & familiariter versatus est cum Tobia. Augustinus dum dicit dæmones esse aerea animalia, quia corporum aereorum natura indigent, non loquitur ex propria sententia, sed ex sententia Platoniorum. Gregorius Angelum vocat rationale animal metaphoricè propter similitudinem rationis, licet propriè non sit animal, cum careat sensu.

20. Ad 4. Deus per naturam est ita immortalis, vt nullo pacto possit destrui: Angeli per naturam sunt ita immortales, vt licet naturaliter non possint destrui, possint supernaturaliter destrui, & solum per gratiam habent, vt sint certi de sua æterna duratione, adeoque vt in sensu composito cum hac certitudine habeant immortalitatem, per quam nullo pacto possint destrui.

QVAESTIO CXXIX.

Virum sint possibiles, ac necessarij ad perfectionem vniuersi aliqui Angeli, vel

Dæmones, qui naturaliter sint forma alicuius corporis diuersi à corpore humano?

S. Thom. quæst. 51. art. 1.

1. **V**idetur ad perfectionem vniuersi requiri, vt præter Angelos omnino incorporeos, dentur etiam aliqui Angeli habentes corpora aerea, vel atherea: primo quia ad perfectionem vniuersi spectat, vt præter intellectus nullum animantes corpus, & præter intellectus animantes corpora crassa, & terrena, & valde imperfecta, dentur etiam intellectus informant corpora subtilia, aerea, & perfectiora: ergo.

2. Secundo præter corpora inferiora corruptibilia dantur etiam corpora cælestia incorruptibilia; ergo præter intellectum hominis, qui ordinatur ad animanda corpora terrena, & corruptibilia, dantur aliqui intellectus perfectiores ordinati ad animanda corpora cælestia, & incorruptibilia.

3. Tertio ad perfectionem vniuersi spectat, vt dentur omnes gradus animatorum; sed si non

non darentur Angeli, vel dæmones habentes corpora aerea, vel ætherea deferuentia non quidem ad sensum, sed solum ad motum progressuum, deesset vniuerso aliquis gradus animatorum: ergo &c. Probatur simul maior, & minor, & explicatur argumentum. In vniuerso dantur plures gradus animatorum. In infimo gradu sunt plantæ, quæ exercere possunt solum operationes vegetatiuas. In secundo sunt zoophyta, quæ exercent operationes vegetatiuas, & sensitiuas, non autem secundum locum motiuas, cum sint affixæ certis locis, nec possint moueri motu progressiuo. In tertio gradu sunt bruta perfectæ, quæ exercent operationes vegetatiuas, sensitiuas, & loco motiuas, cum moueantur motu progressiuo. In quarto gradu est homo, qui præter operationes vegetatiuas, sensitiuas, & loco motiuas, exercet etiam intellectiuas. Sed possibile est etiam corpus exercens operationes intellectiuas, & loco motiuas sine sensu, & hoc constitueret alium gradum animatorum: sicut enim zoophyta habentia sensum, sine motu constituunt gradum, sic hæc corpora habentia motum progressiuum sine sensu constituerent alium gradum: ergo debent dari aliqua corpora animata anima intellectiua, & loco motiua sine sensu; ergo debent dari aliqui Angeli, vel dæmones habentes corpora deferuentia solum ad motum localem. Hanc rationem satis obscure insinuat Caietanus in commentario cap. 2. Epistolæ ad Ephes. super illa verba secundum principem potestatis aeris huius spiritus, ac propter allatum argumentum inclinatur in sententiam Platoniorum admittentium dæmones habentes corpora aerea deferuentia solum ad motum localem.

4. Quarto idem probatur rationibus theologicis. Primo enim Genesis 6. habetur: *Videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchre, acceperunt sibi uxores*; sed nomine filiorum Dei non possunt intelligi alij, quam Angeli; tum quia septuaginta interpretes vertunt *Angeli Dei*; tum, quia de Angelis explicatur eum locum plures Sancti Patres, quos refert Vasquez 1. par. disp. 178. cap. 2. num. 6. tum quia si nomine filiorum Dei intelligerentur descendentes à Seth, nomine filiorum hominum intelligerentur descendentes à Cain, vt multi interpretantur, non esset ratio, cur ex coniugio filiorum Seth cum filiabus Cain nascerentur gigantes, vt narrat Scriptura; ergo Angeli potuerunt ducere uxores, ac generare filios; sed non potuissent, nisi haberent aliqua corpora; ergo dantur aliqui Angeli habentes corpora.

5. Quinto dæmones in inferno torquentur ab igne corporeo; sed purus spiritus non potest pati à corpore: ergo &c.

6. Sexto Ioannes Thessalonicensis in septima synodo, act. 2. probat Angelos pingi posse, quia habent corpora: synodus autem secuta est sententiam ipsius.

7. Respondeo cum Aristotele 3. de Anima t. 61. quem sequuntur philosophi, ac theologo communiter contra Platonicos, non esse possibiles, ac proinde non dari vltos Angelos, vel dæmones habentes corpora ignea, aerea, vel ætherea, vel vltum corpus diuersum à corpore humano. Probatur: nam omnis intellectus ordinatus ad animandum corpus eiusdem rationis cum corpore humano, est eiusdem rationis cum anima humana, adeoque non est superior anima humana: animæ enim ordinata ad corpora eiusdem rationis, sunt eiusdem rationis, eo pacto, quo omnes animæ ordinata ad corpora equina sunt eiusdem rationis; sed omnis intellectus possibilis, qui ordinatur ad animandum corpus, ordinatur ad corpus eiusdem rationis cum corpore humano; ergo omnis intellectus possibilis, qui ordinatur ad animandum corpus, est eiusdem rationis cum anima humana, adeoque nullus est possibilis intellectus naturaliter ordinatus ad animandum corpus, qui intellectus sit diuersæ rationis, ac superior anima humana. Probatur minor: ad illud solum corpus animandum potest ordinari intellectus, quod est idoneum instrumentum ipsius; sed solum corpus humanum est idoneum instrumentum intellectus; ergo &c. Probatur minor: intellectus eatenus ordinatur ad animandum corpus, quatenus cum sit imperfectus in genere intellectiui, debet intelligere cum quadam dependentia à sensu, & à phantasia; ergo idoneum instrumentum intellectus debet esse corpus sensitiuum. Iam tota virtus sensitiua interior, & exterior fundatur in tactu, ideoque nulla pars corporis potest habere vltum alium sensum, nisi habeat tactum; ergo corpus sensitiuum debet esse tactiuum; sed virtus tactiua est virtus discernendi prima sensibilia, hoc est calida, & frigida, humida, & sicca, & fundatur in mediocritate temperamenti: solum enim corpus ex natura sua mediocriter calidum, frigidum, humidum, ac siccum est idoneum instrumentum ad discernenda hæc sensibilia; ergo corpus sensitiuum debet esse mediocriter temperatum: ex quo oritur, vt animalia habeant temperamentum quoddam medium inter corpora non sensitiua; sed temperamentum resultat, & fundatur in mixtione elementorum; ergo corpus sensitiuum debet esse mixtum ex elementis; sed vt qualitates, seu virtutes elementorum participantur æqualiter, ipsa elementa debent participari secundum moles inæquales, ita elementum, quod est potentius in virtute, participetur in mole tanto minori, quanto virtus ipsius est maior; ergo terra, & aqua, quæ sunt elementa minoris virtutis, debent participari in maiori mole, quam aer, & ignis, quæ sunt elementa maioris virtutis, adeoque corpora sensitiua quoad molem debent esse maxima ex parte terrena, & aquea, nec possunt esse aerea, vel ignea. Hæc mediocritas temperamenti, in qua fundatur virtus sensitiua, non consistit

Ccc

in

in indiuisibili, sed suscipit magnam latitudinem, ideoque corpora diuersorum animalium differunt in temperamento, & consequenter in virtute sensitua, & in alijs proprietatibus, quæ consequuntur ad virtutem sensituiam. Quædam enim animalia habent temperamentum magis terreum, ac proinde siccum, & frigidum; quædam habent temperamentum magis igneum, ac proinde calidum, & siccum &c. & ex diuersitate horum temperamento- rum sunt diuersæ species animalium habentiū perfectiorem, vel imperfectiorem vim sensituiam. Inter varia animalium corpora illud, quod habet temperamentum maximè mediocre, habet perfectissimam vim sensituiam; sed illud solum corpus est idoneum instrumentum intellectus, quod habet perfectissimam vim sensituiam, corpora vero habentia vim sensituiam non ita perfectam sunt solum idonea instrumenta animarum irrationalium; ergo solum corpus habens temperamentum summiè mediocre est idoneum instrumentum intellectus; sed hæc maxima mediocritas temperamenti conuenit soli corpori humano, quod proinde est medium inter corpora omnium animalium, & inter omnia corpora; ergo solum corpus humanum est idoneum instrumentum intellectus. Et quia etiam mediocritas humani temperamenti suscipit quandam latitudinem: quædam enim corpora humana aliquantulum excedunt in calore, quædam in frigore &c. ideo quædam corpora humana sunt instrumenta magis idonea intellectus, quædam minus: ex quo oritur, vt ex hominibus aliqui sint naturaliter ingeniosiores, aliqui minus ingeniosi, minusque prudentes. *Duri enim carne, inepti mente, molles autem bene apti*, vt ait Aristoteles 2. de anima, text. 94. cuius ratio est, quia durities carnis oritur ex temperamento terreo, ac sicco, molities autem ex mediocri. Corpus inter humana habens temperamentum exquisitè mediocre, habet perfectissimam vim sensituiam, adeoque est aptissimum instrumentum intellectus, quale rationabile est fuisse corpus Christi, vipotè formatum à Spiritu Sancto, vt esset organum, & instrumentum Verbi diuini.

3. Breuiter potest argumentum sic concludi. Ad illud solum corpus animandum potest naturaliter ordinari intellectus, quod est idoneum instrumentum ipsius; sed corpus vt sit idoneum instrumentum intellectus, debet habere perfectissimam vim sensituiam, & perfectiorem vi sensitui corporum brutalium; corpus habens perfectissimam vim sensituiam debet habere temperamentum exquisitè mediocre, ac medium inter contraria; hoc autem temperamentum conuenit soli corpori humano; ergo intellectus ordinari potest ad animandum solum corpus humanum; sed intellectus ordinatus ad corpus humanum est eiusdem rationis cum anima humana; ergo omnes intellectus ordinati ad corpora sunt eius-

dem rationis cum anima humana; ergo nullus datur, vel est possibilis intellectus ordinatus ad corpus diuersæ rationis ab anima humana; ergo non dantur, neque dari possunt vlli Angeli corporei, ac præsertim repugnant Angelis æerei, vel ætherei, vel ignei, quia in talibus corporibus non potest dari temperamentum mediocre, quale requiritur ad perfectissimum sensum; ergo & dantur Angeli omnino incorporei, & nulli dantur Angeli, vel dæmones corporei.

9. Posset dici dari aliquos intellectus ordinatos ad corpora, non quidem sensitua, sed purè secundum locum moriua.

10. Sed contra: nam talis est proportionaliter forma, qualis est propria operatio ipsius: e.g. forma, quæ habet propriam operationem materiale, ac dependentem ab organo corporeo, etiam ipsa est materialis, ac dependens à corpore: forma, quæ habet propriam operationem immateriale, quidem, atque independentem ab organo corporeo, sed connexam cum operatione materiali, qualis est intellectio connexa cum sensu, etiam ipsa est immaterialis, atque independentes à corpore, sed est connexa cum corpore, atque ordinatur ad animandum corpus, qualis est anima rationalis; ergo proportionaliter forma, quæ habet propriam operationem non solum immateriale, sed inconnexam cum operatione materiali, etiam ipsa non solum est immaterialis, sed non est connexa cum corpore, & non ordinatur ad animandum corpus; sed eo ipso, quod intellectus non ordinatur ad corpus sensituium, habet vim intelligendi sine vlla connexione cum sensu, & phantasia, adeoque habet propriam operationem non solum immateriale, sed non connexam cum operatione materiali; ergo eo ipso talis intellectus non est connexus cum corpore, neque ordinatur ad animandum corpus; ergo potest etiā moueri localiter sine corpore; ergo repugnat intellectus ordinatus ad animandum corpus solum propter motum localem. Confirmatur: nam ipsa anima rationalis tunc solum dependet à corpore quoad motum localem, cum dependet quoad intelligendum, ideoque anima separata, quia intelligit sine corpore, ac sine sensu, etiam mouetur localiter sine corpore; ergo intellectus, qui nunquam habet intellectionem dependentem à sensu, & imaginatione, nunquam mouetur dependenter à corpore, adeoque non ordinatur ad corpus propter motum; ergo vniuersim repugnat intellectus diuersæ rationis ab anima rationali ordinatus ad corpora animanda.

11. Ad 1.2. & 3. Quia videtur, quod si sunt possibiles Angeli, ac dæmones habentes corpora ærea, vel ætherea &c. ad perfectionem vniuersi requiratur, vt dentur de facto, ideo ad ostendendum, quod non dentur, debuit ostendi, quod non sunt possibiles, & ex hoc corruunt argumenta in contrarium. Primo enim ad perfectionem vniuersi requiritur solum,

iam, ut dentur intellectus ordinati ad corpora, quæ sunt idoneum instrumentum intellectus; sed solum corpus humanum, ac terrenum, & corruptibile est idoneum instrumentum intellectus, corpora verò aërea, vel æthereæ, vel cælestia, & incorruptibilia non sunt idoneum instrumentum intellectus; ergo &c. Secundo nec est idoneum instrumentum intellectus corpus deseruiens solum ad motum, non autem ad sensum; ergo non debet dari intellectus ordinatus ad corpus solum motuum secundum locum. Adde, quod inductio sensibilis graduum, secundum quos ordinantur corpora animata, confirmat impossibile esse corpus animatum anima intellectiva, & secundum locum motiva sine sensu. Ut enim aduerit Aristoteles secundo de anima t. 31. animata ordinantur sicut figura. *Semper enim in eo, quod est consequenter, est potentia, quod est prius, & in figuris, & in animalis, ut in quadrato quidem triangulus est, in sensitivo autem vegetativum; sed figura trilatera, quadrilatera, quinquelateræ &c. ordinantur ita, ut figura quadrilatera includat essentialiter trilateram, quinquelateram includat essentialiter quadrilateram, & trilateram, & vniuersim figuræ superiores includant essentialiter omnes figuras inferiores: repugnat enim aliquid esse quadrilaterum, quin habeat tria latera, & addat quartum; repugnat aliquid esse quinquelaterum, quin habeat tria, & quatuor latera, & addat quintum; ergo etiam gradus animarum vegetatiuarum, sensitiuarum, secundum locum motiuarum, & intellectiuarum ordinantur ita, ut anima sensitiua includat essentialiter vegetatiuum; anima secundum locum motiva, includat essentialiter sensitiuum, & vegetatiuum; & anima intellectiua includat essentialiter motiuum, sensitiuum, & vegetatiuum, ita ut repugnet corpus animatum anima sensitiua, quod non sit vegetatiuum; repugnet corpus animatum anima secundum locum motiva, quod non sit sensitiuum, & vegetatiuum; ac repugnet corpus animatum anima intellectiua, quod sit secundum locum motiuum, sensitiuum, & vegetatiuum; ergo repugnant Angeli habentes corpora secundum locum motiva sine sensu.*

12. Ad 4. ex loco Genes *videntes Filij Dei* &c. Dicendum, quod sicut aliqui ex Sanctis Patribus secuti sunt errorem Platonis, & censuerunt dari aliquos Angelos corporcos, sic decepti sunt in intelligentia Scripturæ, cap. 6. Genes. ac putarunt nomine filiorum Dei, qui acceperunt sibi uxores ex filiis hominum, & genuerunt gigantes, intelligi Angelos, vel demones. Sed sicut certa iam est præsertim post Concilium Lateranense sententia communior Sanctorum Patrum, quam sequuti sunt Scholastici, quod nulli Angeli, vel demones habeant corpus, sic eodem gradu certitudinis est certum, quod nomine filiorum Dei non intelligantur Angeli, vel demones, sed descendentes à Seth, qui quia vique ad il-

lud tempus perseverauerant in pietate, & cultu diuino, vocantur filij Dei, vel iuxta versionem septuaginta Angeli Dei; cum descendentes ex Cain, quia iamdudum à pietate descuerant, vocentur filij hominum. Quod autem gigantes, hoc est homines cæteris maiores statura, & robore, & ad bellum aptissimi oriantur ex connubijs magno amore initis, est consuetum, ut patet & ex Scriptura exemplo Goliath, & ex fabulis poetarum; cuius ratio physica est, quia principium actuum quo coniungitur principio passiuo magis proportionato, & quo maiori inclinatione coniungitur, eo per se producit maiorem effectum.

13. Ad 5. ex eo, quod demones in inferno torquentur ab igne corporeo. Respondeo, quod spiritus potest supernaturaliter pati à corpore supernaturaliter agente, vel actione physica per potentiam obedientialem, aut alia ratione, vel actione morali, ut explicant Theologi ex professio suo loco, & nos dicemus quæst. 192.

14. Ad 6. ex septima synodo, dicendum, quod licet Ioannes Thessalonicensis probauerit Angelos posse pingi, quia habent corpus, tamen synodus sequuta est sententiam ipsius quoad conclusionem, ac docuit Angelos posse pingi, non autem quoad rationem, ut plerumque fit in Concilijs. Concilia enim dum definiunt aliquas veritates, non idcirco approbant omnia, quæ dicta sunt à Patribus ad illas probandas.

QVAESTIO CXXX.

Virum Angeli consent ex materia, & forma spirituali, vel sint compositi alia compositione?

S. Thomas quæst. 50. art. 2.

1. **V**idetur vera sententia Alensis 1. parte qu. 5. Sancti Bonaventuræ in 2. dist. 3. Richardi, & quorundam aliorum, quod licet Angeli sint omnino incorporei, tamen secundum suam naturam consent ex duplici parte spirituali, altera, quæ se habeat ut potentia, quæ idcirco vocari potest materia spiritualis, altera, quæ se habeat ut actus, ac forma substantialis. Primo quia Angeli sunt entia, & substantiæ completæ; sed in creatis solum compositum ex materia, & forma est ens completum, omnis autem materia, & omnis forma est incompleta, ideoque ipsa anima rationalis licet sit spiritualis, est ens incompletum; ergo Angeli sunt compositi ex materia, & forma.

2. Secundo sicut materia, sic forma non potest esse ens incompletum; sed Angeli sunt substantiæ completæ; ergo non sunt sola forma, sed sunt compositi ex materia, & forma.

3. Tertio datur compositum substantiale

Ccc 2 ex

ex materia, & forma materiali: datur rursus compositum substantiale ex materia corporea, & forma spiritali, quale compositum est homo; ergo debet etiam dari compositum substantiale constans ex materia, & forma, ita ut utraque sit spiritalis, & incorporea: ergo debent dari aliqui saltem Angeli constantes ex materia, & forma spiritali.

4. Quarto in Angelis datur compositio ex essentia, & existentia, vel saltem ex existentia, & duratione: datur etiam compositio ex natura, & subsistentia, ex substantia, & accidentibus, ex genere, & differentia: ergo datur etiam compositio ex materia, & forma, praesertim cum genus desumatur ex materia, differentia ex forma.

5. Quinto forma limitatur per subiectum, ac proinde forma, quae nullius subiecti est forma, eo ipso est infinita, eo pacto, quo intellectio, quae nullius intelligentis distincti est intellectio, est infinita; sed si Angeli non constarent ex materia, & forma, essent formae non ordinatae ad vllum subiectum; ergo essent infiniti, & illimitati.

6. Sexto Angeli debent esse minus immateriales, quam Deus, qui est in supremo gradu immaterialitatis, ac non debent esse actus purus; sed si Angeli non constarent ex materia, & forma, essent summè immateriales, ac non minus, quam Deus, & essent actus puri; ergo. Probatur minor: quod enim nullam habet materiā, est summè immateriale, & est actus purus; sed Angeli nullam haberēt materiam; ergo.

7. Septimo forma est principium actuum mouendi, & agendi: materia est principium passivum, ut res mutetur, moveatur, & patiatur; sed in Angelis datur utrumque principium; ergo in Angelis datur materia, & forma.

8. Octavo in eo, quod mouet se ipsum, datur duplex pars, altera, quae mouetur, altera, quae mouet, nec potest idem secundum idem esse mouens, & motum; sed Angeli mouent se ipsos tum localiter, tum per actus vitales intelligendi, & volendi; ergo. Maior probatur inductione, & ratione. Eatenus enim aliquid potest mouere, & agere, quatenus supponitur esse in actu, hoc est supponitur habere illam perfectionem, quam agendo, & mouendo debet dare: eatenus potest moueri, quatenus supponitur esse in potentia, hoc est supponitur non habere illam perfectionem, quam per motum debet accipere; sed repugnat, ut aliquid secundum idem sit simul actu, & potentia respectu eiusdem, ita ut eandem perfectionem supponatur habere simul, & non habere: ergo &c.

9. Respondeo, quod scientiae supremae, quae agunt de subiecto, de quo non est per se notum, an sit, debent primo de ipso ostendere, quod est: secundo debent explicare, quid sit: tertio ex eius quidditate per definitionem explicata, debent inferre, quale sit, quas ha-

beat proprietates, & quae praedicata; sed de Angelis non est per se notum, an sint; ergo primo debet de ipsis ostendi, quod sint, & quid sint, deinde debet explicari, quales sint, & quas habeant proprietates, & quae praedicata. Iuxta hanc methodum ab Aristotele traditam in libris posteriorum, primo probauimus dari Angelos: secundo explicauimus, quid sint, ac diximus illos esse intellectus creatos perfectos: tertio ex hac definitione intulimus aliquas ipsorum proprietates, ostendentes, quod ex eo, quod sint intellectus perfecti, sequitur primo, quod non debent habere sensus, neque phantasiam: secundo quod non debent habere corpus sensitivum: tertio quod neque debent habere corpus motuum secundum locum, ac proinde non debent habere vllum corpus, nec debent ordinari ad vllum corpus informandum. Superest, ut quaestionibus sequentibus examinemus, quales sint Angeli quoad alias proprietates, & praedicata, tum quae spectant ad eorum substantiam, tum quae spectant ad potentias, & operationes, intellectum nimirum, & voluntatem, ac potentiam se localiter mouendi, & agendi in corpora. Ut autem incipiamus à praedicatis, quae spectant ad substantiam Angelorum, debemus primo examinare, an sint compositi ex materia, & forma, vel aliqua alia compositione: secundo an possint non differre specie, sed solo numero: tertio an debeant naturaliter multiplicari solum, vsque ad certum numerum. Haec tria puncta discutiemus tribus quaestionibus sequentibus.

10. Respondendo igitur primae quaestioni, dicendum: Angeli non constant ex materia, & forma.

11. Probatur primo: nam substantia, cuius propria operatio neque postulat materiam, neque est connexa cum operatione postulante materiam, non habet vllam materiam: ex propria enim operatione cognoscitur substantia; sed Angeli sunt huiusmodi; ergo. Probatur minor: Angeli enim sunt intellectus perfecti; sed propria operatio intellectus perfecti est intellectio non connexa cum sensatione, neque cum imaginatione, quae proinde neque postulat materiam, neque est connexa cum operatione postulante materiam: ergo. Probatur minor: & primo quod intellectio ex se non postulet vllam materiam. Illa enim operatio, quae non postulat materiam ut obiectum, neque postulat materiam ut subiectum; sed intellectio non postulat materiam ut obiectum, ut patet, tum quia intelligimus omnino immaterialia; tum quia perfectius intelligimus ipsas res materiales, cum illas abstrahimus à materia, & à conditionibus materialibus, hoc est ab extensione, loco, & tempore; ergo intellectio neque requirit vllam materiam ut subiectum. Neque dicitur, quod licet intellectio non requirat ut subiectum materiam corpoream, tamen exigit ut subiectum materiam spiritualement. Nam contra est, quia quod non

requirit ut obiectum ullam materiam neque corpoream, neque incorpoream, sed abstractam ab omni materia, proportionaliter non exigit ut subiectum ullam materiam, neque corpoream, neque incorpoream; sed intellectio non requirit ut obiectum ullam materiam, neque corpoream, neque incorpoream, siquidem cognoscit formas, & quidditates rerum ut abstractas ab omni materia; ergo.

12. Probatur iam secunda pars minoris, quod nimirum intellectio angelica non sit connexa cum vlla operatione exigente materiam. Eatenus enim intellectio humana est connexa cum operatione exigente materiam, quatenus est connexa cum sensu, & phantasia; sed intellectio angelica non est connexa cum sensu, neque cum phantasia; ergo.

13. Confirmatur primo: nam tota ratio, cur anima rationalis sit forma ordinata ad materiam, est quia habet intellectionem connexam cum sensu, & imaginatione: in statu vero separationis, quia habet intellectionem non connexam cum sensu, & imaginatione, nullam habet materiam; sed Angeli utpote intellectus perfecti habent intellectionem non connexam cum sensu, neque cum imaginatione: ergo non ordinantur ad ullam materiam, sed sunt formæ sine vlla materia.

14. Confirmatur secundo: nam sicut Angeli sunt magis intellectui, quam anima rationalis, sic sunt magis immateriales, cum intellectiuitas proportionetur immaterialitati substantiali, ut dictum est quæst. 41. de Deo; sed anima separata nullam habet materiam, neque corpoream, neque incorpoream: ergo etiam Angeli. Probatur minor: nam si anima separata haberet aliquam materiam incorpoream, vel illam haberet etiam, cum manet in corpore, vel illam acquireret, cum separatur à corpore; utrumque est absurdum: si enim materiam incorpoream habebat etiam, cum erat in corpore, sequitur primo, quod anima dum est in corpore, sit in duplici materia, altera spirituali, altera corporea: sequitur secundo, quod materia incorporea cum ordinetur ad informandam materiam corpoream, sit forma, ac proinde, quod anima rationalis constet ex duplici forma. Si vero dicatur, quod anima rationalis acquirat hanc materiam incorpoream, cum separatur à corpore, hæc materia deberet de nouo creari, & anima rationalis transiret ab vna materia in aliam, à materia corporea in materiam incorpoream, quod est absurdum.

15. Probatur secundo conclusio: nam Angeli non habent materiam corpoream; sed materia incorporea repugnat; ergo nullam habent materiam. Probatur minor: nam repugnat materia, quæ habeat esse magis formale, & magis actuale, quam quælibet forma corporis, & quam ipsa anima rationalis. Cum enim forma sit idem, ac actus, substantia quo habet esse magis formale, & magis actuale,

eo magis est forma, ac proinde non est materia; sed materia incorporea esset substantia habens esse magis formale, & magis actuale, quam quælibet forma corporis, & quam ipsa anima rationalis: ergo non esset materia, sed forma. Probatur minor: omnis substantia eo est magis formalis, & actualis, quo minus est materialis materialitate corporea, ut patet inductione. Ex corporibus enim illa sunt magis formalia, & magis actiua, quæ sunt subtiliora, & rariora, ac proinde minus habent materiam, & molis, ideoque ignis, qui est rarissimus, & subtilissimus, ac proinde minus habet materiam, quam alia elementa, est formalissimus, & maxime actiuus: terra è conuerso, quia est crassissima, & densissima, est materialissima, & valde passiuæ, ac parum actiua: corpora autem illa, quæ vocamus quintas essentias, seu spiritus, sicut sunt actiuissima, sic sunt tenuissima, & rarissima, ac parum habent materiam, & molis: anima verò rationalis, quæ licet ordinetur ad materiam, non pendet à materia, est forma omnium perfectissima, & actiuissima, & habet quandam actiuitatem infinitam secundum quid, per quam potest omnia intelligere, & per artem potest facere innumera artificata; sed hæc materia incorporea nihil haberet corporeæ molis, & materialitatis, adeoque esset formalissima, & cum neque ordinaretur ad informandam materiam corpoream, esset etiam immaterialior anima rationali, quæ ordinatur ad informandam materiam corpoream; ergo esset formalior, & magis actiua, quam anima rationalis; ergo non esset materia, sed forma, multo magis, quam anima rationalis: ergo esset intellectiua multo magis, quam anima rationalis: nam quod est formalius, & actualius, eo ipso est magis intellectiuum, cum intellectiuitas proportionetur immaterialitati; ergo Angeli constarent ex duplici forma, utraque intellectiua, quod est absurdum.

16. Probatur tertio conclusio, & simul affertur ratio, propter quam in Angelis debeat dari compositio ex substantia, & accidentibus, ex essentia, & existentia, vel duratione, ex natura, & subsistentia, ex genere, & differentia, & tamen non debeat dari compositio ex materia, & forma. Certum est in Angelis debere dari omnes compositiones, quæ sequuntur necessario ex ratione substantiæ creatæ, & finitæ, ac debere negari compositiones, quæ sequuntur ex ratione substantiæ corporeæ: sed ex ratione substantiæ creatæ, & finitæ sequitur, ut debeant componi ex substantia, & accidentibus, ex essentia, & duratione, ex natura, & subsistentia, ex genere, & differentia, non autem sequitur, quod debeant componi ex materia, & forma, sed talis compositio sequitur solum ex ratione substantiæ corporeæ; ergo. Probatur minor, & primo, quod ex ratione substantiæ creatæ, & finitæ sequatur, quod debeat componi ex substantia, & accidentibus, & ex essentia, & duratione. Omnis sub-

substantia eo ipso, quod est finita in aliquo genere, & non habet totum esse, & totam perfectionem illius generis, potest moueri ad acquirendam nouam perfectionem in eo genere, adeoque componitur ex substantia, & accidentibus; sed Angeli sunt finiti, & imperfecti in genere entis, & in pluribus alijs generibus; ergo possunt moueri ad acquirendas plures perfectiones accidentales, adeoque componuntur ex substantia, & accidentibus. Probatur, & explicatur maior: eo enim ipso, quod aliqua substantia est finita in genere loci, & non est in omni loco, potest localiter moueri, & acquirere perfectionem accidentalem noui loci: eo ipso, quod aliquid est imperfectum in genere durationis, & non durat per se ipsum omni tempore, potest acquirere perfectionem accidentalem nouae durationis: eo ipso, quod aliquis est imperfectus in genere scientiae, & non scit omnia scibilia, potest per disciplinam acquirere perfectionem accidentalem nouae scientiae: ergo vniuersim substantia imperfecta, & finita in genere entis potest acquirere aliquam nouam perfectionem accidentalem, ac proinde componitur ex substantia, & accidentibus; sed Angeli sunt imperfecti, & limitati in genere entis, in genere loci, in genere scientiae, & in pluribus alijs generibus; ergo Angeli possunt acquirere plures perfectiones accidentales, ideoque componuntur ex substantia, & accidentibus intellectus, durationis &c; ergo etiam componuntur ex essentia, & duratione, alioquin essent infiniti in genere durationis, & essent sua aeternitas.

17. Potest etiam ex ratione creati, & finiti specialiter ostendi, quod in Angelis non idem sit substantia, & intellectio, adeoque quod componuntur ex substantia, & accidente intellectus. Nulla enim substantia creata potest esse sua intellectio: sed Angeli sunt substantiae creatae; ergo. Probatur maior: de ratione enim intellectus, & omnis actus vitalis est, ut sit a substantia viuente per talem actum, & ut non solum recipiatur ab aliquo pure extrinseco: sed si substantia creata esset sua intellectio, sicut ipsa non est a se, sed ab aliquo pure extrinseco, sic intellectio, & actus vitalis non esset a substantia intelligente, & viuente, sed ab aliquo pure extrinseco; ergo. Ex opposita ratione substantia increata potest, ac debet esse sua intellectio, & suus actus vitalis, quia cum sit adequata a se ipsa, intellectio identificata cum substantia increata est ab ipsa substantia increata, ut magis explicatum est quaest. 42. de Deo.

18. Probatur iam, quod ex ratione substantiae creatae, ac Deo subiectae sequatur, quod debeat componi ex natura, & substantia. Sicut licet accidens exigat esse in subiecto, tamen debet Deus posse facere, ut sit per se, & extra subiectum, ut patet in Eucharistia; sic licet natura substantialis creata postulet esse per se, & non in alio, nihilominus Deus debet posse facere, ut natura substantialis creata non

sit per se, sed in alio, ut patet ex mysterio Incarnationis: natura enim humana Christi non est per se, sed est in Persona Verbi: sed ad hoc, ut natura substantialis creata possit diuina virtute non esse per se, requiritur, ut non sit ipsum esse per se: ergo in quolibet supposito creato distingui debet natura per se existens, & ipsum per se esse, quod vocamus substantiam, adeoque debet dari aliquis compositio ex natura, & substantia, quidquid sit, vtrum substantia supra naturam addat aliquid posituum, vel addat meram negationem: ergo ex ratione substantiae creatae, ac Deo perfecte subiectae sequitur, quod debeat componi ex natura, & substantia.

19. Iam sicut ex ratione substantiae creatae, & finitae sequuntur in Angelis plures compositiones physicae iam explicatae, sic sequitur compositio metaphysica ex genere, & differentia cum fundamento in compositione physica existente in ipsis Angelis. Ex opposita ratione sicut in Deo nulla datur compositio physica, ut dictum est quaest. 22. de Deo, sic nulla datur compositio metaphysica ex genere, & differentia cum fundamento in ipso Deo.

20. Probatur iam, quod compositio ex materia, & forma non sequatur ex eo, quod substantia sit finita, adeoque Angeli licet sint finiti, non debeant componi ex materia, & forma. Compositio ex materia, & forma oritur ex eo, quod forma indigeat materia: sed forma etiam finita potest non indigere materia; ergo. Probatur minor: nam quod forma indigeat materia, oritur, vel ex eo, quod forma ordinetur solum ad operationem organicam, adeoque receptam in organo materiali; vel quia licet forma ordinetur ad operationem intelligendi, quae est in organica, tamen ordinatur ad intellectum connexam cum operationibus organicis sentiendi, & intelligendi: sed Angeli licet sint finiti, tamen cum sint intellectus perfecti, ordinantur ad operationem intelligendi non connexam cum vlla operatione sensitiua organica, ut dictum est qu. 128; ergo Angeli non indigent vlla materia, adeoque non constant ex materia, & forma.

21. Ad 1. concedo maiorem, & nego minorem, in qua assumitur, quod in creatis solum compositum ex materia, & forma possit esse substantia completa. Sicut enim Deus est substantia completissima, & tamen non est compositus vlla compositione, sic potest dari aliqua substantia creata completa, quae non componatur ex materia, & forma. Anima rationalis est substantia incompleta, in quantum est intellectus imperfectus, adeoque indigens sensu, & materia, per quam compleatur in ordine ad exercendas operationes sensitiuas: sed possunt, ac debent etiam dari intellectus perfecti, adeoque non indigentes sensu, nec vlla materia in ordine ad exercendas vllas suas operationes: ergo eo ipso tales intellectus sunt substantiae completae potentes sine consortio vllius

lius materia exercere omnes operationes convenientes suæ naturæ.

22. Ad 2. concedo antecedens, & nego consequentiam. Materia ex sua essentia est potentia substantialiter perfectibilis: sed potentia ex sua ratione est aliquid imperfectum, incompletum, & ordinatum ad actum completivum: ergo materia ex sua ratione est substantialiter incompleta, ac proinde repugnat materiam, quæ sit substantia completa. Forma è converso est actus, & perfectio: actus autem, & perfectio non habet ex sua ratione, ut sit completivus, & perfectivus alterius: ergo potest dari forma non ordinata ad vllam materiam, quæ proinde sit substantia completa.

23. Ad 3. concedo antecedens, & nego consequentiam. Licet detur compositum substantiale ex materia, & forma corporea, & compositum ex materia corporea, & forma spiritali, tamen non debet dari, nec debet esse possibile compositum substantiale ex materia, & forma spiritali; tum quia forma immaterialis, & intellectiva, quæ non ordinatur ad materiam corpoream, non ordinatur ad vllam materiam; tum quia materia incorporea repugnat, cum eo ipso non esset materia, sed forma magis etiam intellectiva, quam anima rationalis, ut ostensum est num. 15.

24. Ad 4. concedo antecedens, & nego consequentiam. In Angelis dantur compositiones ex substantia, & accidentibus, ex essentia, & duratione, ex natura, & subsistentia, ex genere, & differentia, quia tales compositiones oriuntur ex ratione substantiæ creatæ, & finitæ: sed compositio ex materia, & forma non sequitur ex ratione substantiæ creatæ, & finitæ, ut ostensum est num. 20; ergo in Angelis non debet dari compositio ex materia, & forma.

25. Ad 5. distinguo maiorem: forma non ordinata ad vltiorem formam limitatur per subiectum, concedo: forma ordinata ad vltiorem formam limitatur per subiectum, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Duplex est forma, & duplex actus, primus, & secundus. Forma, & actus secundus non ordinatus ad recipiendum vltiorem actum, limitatur per ordinem ad subiectum, ideoque si non ordinatur ad vllum subiectum, est infinita: ex. gr. intellectio, quæ est forma, & actus non ordinatus ad recipiendum vltiorem actum, limitatur per ordinem ad subiectum, ideoque omnis intellectio, quæ non sit alterius intelligentis intellectio, est infinita, & est intellectio comprehensiva omnium intelligibilium. Idem dic de volitione, duratione, vocatione &c. Volitio enim, quæ non est alterius volentis volitio, est infinita, & est amor omnis amabilis: duratio, quæ non est alterius durantis duratio, est infinita, & est æternitas: vbiatio, quæ non est alterius vbiatio, est infinita, & est immensitas. Ratio est, quia forma, & actus non ordinatus ad vltiorem actum recipiendum, eo ipso, quod

non ordinatur ad vllum subiectum, est actus purus; sed actus purus est infinitus; ergo. Probatur maior; nam actus vel non est purus per hoc, quod sit perfectibilis per actum vltiorem, adeoque habeat admistam potentialitatem; vel non est purus per hoc, quod ordinatur ad perficiendum aliquod subiectum, & aliquam potentiam, adeoque sit actus potentiæ perfectibilis; ergo actus non ordinatus ad vltiorem actum, eo ipso, quod neque ordinatur ad subiectum, est actus purus. At forma, & actus ordinatus ad vltiorem actum, propter hoc ipsum habet admistam potentialitatem, & perfectibilitatem, adeoque est perfectibilis, & limitatus; ergo licet non ordinetur ad subiectum, nihilominus non est actus purus; ergo licet intellectio non ordinata ad subiectum sit actus purus, & infinitus, forma intellectiva non ordinata ad subiectum non est actus purus, sed habet admistam potentiam, quæ est perfectibilis per intellectionem actualem. Videri possunt quæ de actu puro dicta sunt quæst. 22. de Deo.

26. Ad 6. concedo maiorem, & nego minorem. Ad probationem distinguo maiorem: quod nullam habet materiam etiam metaphysicam, & analogicam, est actus purus, concedo: quod nullam habet materiam physicam, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Ex dictis quæst. 22. de Deo num. 22. materia metaphysicè, & analogicè sumpta dicitur quæcumque potentia passiva, recipiendi aliquod esse, & aliquam perfectionem; sed solus Deus ita est actus purus, ut quia continet omne esse, non possit recipere vllum esse, & vllam perfectionem; ergo solus Deus est actus purus carens omni materia etiam metaphysica, & analogica. Angeli cum sint in potentia ad recipiendas multas perfectiones intrinsecas intellectionis, volitionis, durationis, non sunt actus puri, nec sunt summè immateriales.

27. Ad 7. distinguo maiorem: materia, analogicè sumpta est principium, ut res moveatur, ac patiatur, concedo: physicè considerata, nego: concedo minorem; & distinguo eodem pacto consequens. Ad materiam physicam non sufficit, ut sit quomodocunque principium patiendi, sed sufficit ad materiam metaphysicam, & analogicam, quæ nihil aliud est, quam potentia passiva ad recipiendum aliquod esse: & quia Angeli ita sunt formæ, ut habeant secum identificatam potentiam passivam, & perfectibilem, Angeli sunt formæ habentes secum identificatam aliquam materiam analogicam, seu potentialitatem modo explicato, ac solus Deus est actus purus, ac nihil habens admistum materiam, ut dictum est quæst. 22. de Deo, num. 21.

28. Ad 8. distinguo maiorem: in eo, quod movet se ipsum, datur duplex pars substantialis, & intrinseca, altera quæ movet, altera, quæ movetur, nego: datur duplex pars saltem accidentalis, vel extrinseca, nec potest idem se-

cun-

cundum idem esse adæquatum mouens, & motum, concedo: distingo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Nullum ens potest adæquatè mouere se ipsum ad vllum esse, & ad vllam perfectionem, ideoque omne, quod mouetur, ab alio mouetur, vt dictum est quæst. 19. de Deo, num. 4. Et ratio est, quia mouens adæquatum supponitur præhabere perfectionem, ad quam mouet: motum præsupponitur non præhabere perfectionem, ad quam mouetur: sed non potest idem secundum idem præsupponi habere, & non habere eandem perfectionem: ergo non potest idem secundum idem esse motum, & mouens adæquatum. Ideo cum aliquid mouetur, debet distingui mouens, & motum: sed non requiritur, vt mouens sit pars substantialis illius, vel illi intrinseca: potest enim esse vel accidens moti, vel mouens extrinsecum moto. In casu nostro, cum Angeli mouent se ipsos ad intelligendum, concurrunt species, quæ est accidens Angelum, & concurrunt etiam obiectum extrinsecum: cum mouent se ipsos ad volendum, concurrunt cognitio boni, quæ ad volendum mouet: cum se mouent localiter, concurrunt cognitio, & volitio, qua volunt se mouere: ac præterea, semper concurrunt Deus, vt primum mouens immobile: ergo nunquam Angeli mouent adæquatè se ipsos, & semper potest assignari duplex pars, vel quasi pars, altera, quæ mouetur, altera quæ mouet.

QVÆSTIO CXXXI.

Vtrum Angeli possint differre solo numero, ita vt non differant specie?

S. Th. q. 50. a. 4.

1. **P**rimo videntur Angeli non posse differre specie, sed solum posse differre numero. Animæ enim rationales, hoc est intellectus imperfecti, & ordinati ad animanda corpora, non possunt differre specie, sed solum, possunt differre numero: ergo Angeli, hoc est intellectus perfecti, & non ordinati ad animanda corpora, non possunt differre specie, sed solum possunt differre numero.

2. Secundo intellectus, qui conueniunt in gradu immaterialitatis, conueniunt etiam in gradu intellectualitatis, ac proinde sunt æquæ intellectui, ac non differunt specie: sed omnes Angeli conueniunt in gradu immaterialitatis, cum sint æquæ separati à materia, & à corpore; ergo &c.

3. Tertio differentia secundum magis, & minus, non est specifica, ideoque visiones Dei, licet vna sit perfectior alia, non differunt specie, quia solum differunt per hoc, quod vna magis, altera minus penetret idem obiectum; sed Angeli differunt solum per hoc, quod vnus est magis, alter minus intellectiuus: ergo.

4. Quarto quæ differunt specie, debent differre in prædicato præcipuo, & nobilissimo: sed Angeli non differunt in intellectualitate, quæ est prædicatum ipsorum præcipuum, & nobilissimum, sed solum differunt in taleitate intellectualitatis, quæ est prædicatum secundarium: ergo.

5. Quinto videtur, quod saltem sint possibiles plures Angeli eiusdem speciei, & omnino similes in essentia. Possunt enim dari plures homines, & plures animæ rationales omnino similes in essentia, adeoque eiusdem speciei: ergo possunt etiam dari plures Angeli omnino similes in essentia, & eiusdem speciei.

6. Sexto spectat ad diuinam omnipotentiam, vt producta vna anima rationali, possit producere aliam omnino similem; ergo spectat ad diuinam omnipotentiam, vt producta vno Angelo, possit producere alium omnino similem. Confirmatur: nam artifex postquam fecit aliquod opus, puta horologium, debet posse facere aliud omnino simile: ergo etiam Deus.

7. Septimo sicut animæ rationales ordinantur ad materiam informandam, sic Angeli ordinantur ad materiam regendam: ergo sicut animæ rationales differunt solo numero per hoc, quod ordinantur ad diuersam materiam informandam, sic Angeli possunt differre solo numero per hoc, quod ordinantur ad diuersam materiam regendam.

8. Octauo sicut species rerum debent esse indefectibiles physice, sic debent esse indefectibiles moraliter: sed si species Angelorum essent immultiplicabiles, essent defectibiles moraliter, ac de facto peccando, tot defecissent moraliter species Angelorum, quot Angeli peccarunt; ergo.

9. Nono Angeli sunt sociales, ac debent amicabiliter viuere; sed perfecta amicitia dari non potest, nisi inter indiuidua eiusdem speciei: ergo &c.

10. Respondeo, quod pro resolutione questionis duo sunt supponenda ex philosophia circa differentiam specificam, & purè indiuidualem. Primo supponendum est ex dictis quæst. 32. Log. conc. 5. non posse aliqua distinguere inter se, absque eo quod habeant aliquam dissimilitudinem entitativam, ac proinde quæ distinguuntur, non posse esse omnino similia. Probatur: vt enim duo distinguantur, debent esse mutuo verè negabilia, dicendo *vnus non est aliud*: sed quæ sunt omnino similia, non possunt verè mutuo negari, dicendo *vnus non est aliud*; ergo. Probatur minor. Ponamus duos homines omnino similes: eo ipso conceptus comprehensiuus ipsorum erunt omnino similes, ac se habebunt, sicut duo conceptus repetitiui dicentes A. A. si enim dicant A. B. eo ipso non sunt omnino similes; ergo si vnum negaretur de altero, dici deberet *A non est A*; sed hæc propositio *A non est A*, est euidenter falsa, contradictoria autem *A est A*, vtpote, idem.

identica, est euidenter vera; ergo ut duo distinguantur, non debent esse omnino similia, nec debent se habere ut A, & A, sed debent habere aliquam dissimilitudinem entitativam, & debent se habere ut A, & B. Confirmatur: nam Personæ diuinæ distinguuntur inter se distinctione omnium minima, & tamen non se habent sicut A, & A, sed sicut A, & B. Vna enim est Pater, alia Filius, tertia Spiritus Sanctus, & distinguuntur relationibus, non solum dissimilibus, sed etiam oppositis.

11. Posito, quod non solum quæ differunt specie, sed etiam quæ differunt solo numero, debeant habere aliquam dissimilitudinem entitativam, quæritur, quænam dissimilitudo entitativa sit solum numerica, quæ sit specifica? Ut hoc explicetur.

12. Supponendum secundo ex dictis q. 40. logicæ, quod ea differunt solo numero, quæ cum in alijs prædicatis per se sint omnino similia, sunt entitatiue dissimilia solum per ordinem ad circumstantias individuales, hoc est ad diuersum agens, diuersum subiectum, diuersum locum, & diuersum tempus: quæ verò per se differunt etiã præscindendo ab ordine ad agens, subiectum, locum, & tempus, differunt specie. Explicatur. Si duo calores sint omnino similes quoad alia prædicata, ac solum differant per hoc, quod alter debet produci à Sole, alter ab igne, differunt solo numero, quia differunt solum per ordinem ad agens. Si duæ rotunditates omnino similes quoad reliqua, differant solum per hoc, quod altera est restructio auri, altera argenti, differunt solo numero, quia differunt solum per ordinem ad subiectum. Si duo equi sint omnino similes quoad reliqua, ac solum differant per hoc, quod alter debuit nasci hoc loco, & tempore, alter alio loco, ac tempore, differunt solo numero. E conuerso quæ differunt, & sunt entitatiue dissimilia secundum se, præscindendo ab ordine ad agens, subiectum, locum, & tempus, differunt specie.

13. Probatur iam prima pars suppositi, quod nimirum quæ differunt, & sunt dissimilia solum per ordinem ad agens, subiectum, locum, & tempus, non differant specie, sed solo numero. Nam non debet censerī specifica illa differentia, quam Aristoteles, & cum eo omnes penè philosophi censuerunt esse solum numericam; sed Aristoteles, & omnes penè philosophi censuerunt differentiam per ordinem ad agens, subiectum, locum, & tempus esse solum numericam; ergo. Probatur minor: Aristoteles enim, & cum eo omnes penè antiqui philosophi censuerunt dari seriẽ effectuum, adeoque esse determinatum ex natura rei, ac non pendere à solo arbitrio Dei, ut in his circumstantijs producat hoc potius indiuiduum, quam aliud; ergo censuerunt omnia indiuidua etiam eiusdem speciei infimæ differre per hoc, quod ordinentur ad diuersum agens, subiectum, locum, & tempus; ergo censuerunt differentiam præcisè per ordinem

ad hæc non esse specificam, sed merè numericam, & indiuidualem; adeoque qui existimant hanc differentiam esse specificam, in conceptu, ac definitione differentię specificę recedunt ab Aristotele, & ab omnibus antiquis philosophis, à quibus cum agitur de explanationibus nominum, ac de definitionibus rerum non est recedendum.

14. Hinc potest inferri, sententiam à me traditam de dissimilitudine entitativa omnium indiuiduorum in aliquo prædicato per se illis conueniente esse Aristotelis, & omnium philosophorum gentilium, & plurimorum scholasticorum. Aristoteles enim, & omnes philosophi gentiles concesserunt seriẽ effectũ, ac proinde censuerunt omnia indiuidua differre per ordinem ad circumstantias agentis, vel subiecti, loci, vel temporis; ergo censuerunt omnia indiuidua esse dissimilia in aliquo prædicato entitativo per se illis conueniente. Ex Scholasticis Thomistæ cum S. Thoma admittunt seriẽ, ac docent differentiam numericam desumi per ordinem ad circumstantias individuales loci, temporis &c.; ergo admittunt dissimilitudinem entitativam indiuiduorum. Scotistæ cum Scoto licet negent seriẽ, adeoque negent indiuiduationem consistere in ordine ad circumstantias individuales loci, temporis &c. nihilominus dicunt indiuidua distinguī per hæcitates absolutas primo inter se diuersas, & contrarias; sed quæ sunt primo diuersa, & contraria, sunt dissimilia; ergo etiam Scotistæ cum Scoto admittunt omnia indiuidua esse dissimilia in aliquo prædicato per se illis conueniente.

15. Confirmatur: nam si dissimilitudo entitativa purè per ordinem ad subiectum esset specifica, omnia accidentia modalia subiectorũ specie diuersorum differrent specie, etiam si in alijs prædicatis essent omnino similia: e. g. rotunditates auri, argenti, aris &c. etiam si in ratione rotunditatis sint omnino similes, tamen quia differunt per ordinem ad subiectum, differunt specie, adeoque tot essent species rotunditatum, quot sunt species corporum rotundorum. Rursus motus, quibus mouentur deorsum grauiā specie diuersa, differrent specie, etiam si sint omnino similes in ratione motus, adeoque tot essent species motuum, deorsum, quot sunt species subiectorum, quæ possunt deorsum moueri. Hæc autem sunt contra communem sensum, & contra axiomata communiter recepta, quod motus specificentur à termino, quod differentia, per quā figuræ differunt solum in ordine ad subiectum, est purè materialis, adeoque indiuidualis.

16. Probatur iam secunda pars suppositi, quod nimirum quæ per se differunt, præscindendo ab ordine ad subiectum, agens, locum, & tempus, eo ipso differunt specie. Nam quæ sunt dissimilia in eo, quod est formaliter species, & quidditas rei, differunt specie; sed species, & quidditas rei formaliter consistit in,

D d d

præ-

prædicatis, quæ conueniunt rei, præscindendo ab agente, subiecto, loco, & tempore; ergo &c. Probatur minor: species enim, & quidditas rei consistit in prædicatis, per quæ res primo constituitur; sed res primo constituitur per prædicata præscindendo ab agente, subiecto, loco, & tempore: ex. gr. prius intelligimus rotunditatem constitutam in se ipsa, deinde verò intelligimus, quod ordinatur ad hoc subiectum, puta ad aurum, vel argentum: prius intelligimus hominem constitutum in se ipso, deinde quod ordinatur ad hoc, ut generetur ex his parentibus, hoc loco, & hoc tempore: ergo species consistit in prædicatis præscindentibus ab ordine ad circumstantias agentis, subiecti, loci, & temporis.

17. Confirmatur: nam in ijs prædicatis consistit quidditas, quæ scientiæ contemplantur, & quærunt per suas definitiones; sed scientiæ contemplantur prædicata, quæ conueniunt rebus, præscindendo à subiecto, agente, loco, & tempore; ergo. Probatur minor: mathematica enim considerat figuras secundum eas differentias, per quas differunt, præscindendo à subiectis, & proprietates ex talibus differentiis consequentes: differentias verò figurarum per ordinem ad subiectum &c. mathematica non considerat: physica considerat colores secundum se, & eorum differentias, & proprietates, differentias verò colorum per ordinem ad agens, subiectum, locum, & tempus physica non considerat; ergo &c.

18. Ex his reuocatur opinio Scoti, & Scotistarum docentium indiuiduationem consistere in aliquo prædicato absoluto. Differentia enim, per quam res sunt dissimiles, præscindendo ab ordine ad agens, subiectum, locum, & tempus, non est merè indiuidualis, sed specifica: sed si indiuiduatio consisteret in prædicato absoluto, indiuidua differrent, præscindendo ab ordine ad circumstantias agentis, subiecti, loci, ac temporis; ergo differrent specie. Confirmatur: nam ideo rotunditas, & quadratura, rubedo, & viriditas &c. differunt specie, quia sunt dissimiles secundum se, præscindendo ab ordine ad circumstantias subiecti, agentis, loci, ac temporis; sed etiam Petreitas, & Pauleitas essent dissimiles secundum se, præscindendo ab ordine ad tales circumstantias; ergo etiam Petreitas, Pauleitas, & omnes indiuiduationes absolutæ differrent specie. Videri possunt quæ de differentia specifica, & numerica dixi quæst. 40. logica.

19. His positis, dicendum, quod Angeli siue Intelligentiæ, & vniuersim substantiæ immateriales completæ non possunt differre solo numero, sed necessario differunt specie. Docet id expressè Aristoteles 12. metaphysicæ textu 49. Vt enim probet non dari plures cælos solo numero diuersos, sic argumentatur. Si darentur plures mundi, ac plures cæli solo numero diuersi, deberent dari plures primi motores cælorum solo numero diuersi; sed non possunt dari plures primi motores solo

numero diuersi; ergo &c. Minorem probat per hæc verba: *quæ sunt numero plura, ea materiam habent. At quidditas primæ materiei est expressè ens actus; id ergo quod primum mouet, cum sit immobile, vnum est, & ratione, & numero; & id ergo, quod semper, continueque mouetur, vnum est solum; vnum igitur tantummodo calum est*: ergo secundum Aristotelem substantiæ completæ solo numero diuersæ habent materiam, ac proinde substantiæ completæ immateriales, quales sunt Intelligentiæ, non possunt differre solo numero. Aristotelem sequitur S. Thomas 1. par. quæst. 50. art. 4. 2. contra gentes cap. 92. & pluribus alijs locis. Scotus verò, licet putet posse dari plures Angelos eiusdem speciei, fatetur ingenuè Aristotelem docuisse oppositum.

20. Probatur iam conclusio. Vt enim Angeli differrent solo numero, deberent esse dissimiles solum per ordinem ad agens, subiectum, locum, & tempus, iuxta dicta num. 12. in secundo supposito; sed Angeli debent esse per se, & entitatiuè dissimiles, siquidem omnia indiuidua debent esse per se, & entitatiuè dissimilia, iuxta dicta numero 10. in primo supposito, & non possunt esse dissimiles per ordinem ad agens, subiectum, locum, aut tempus; ergo Angeli non possunt differre solo numero. Probatur minor: nam Angeli sunt formæ per se subsistentes, & non ordinatæ ad vllum subiectum: ergo debent produci à solo Deo sine vllò concursu causæ secundæ, & extræ subiectum: ergo non possunt differre per ordinem ad agens, aut ad subiectum. Rursus Angeli non debent creari successiue, sicut animæ rationales, sed debent creari omnes simul ab initio mundi: ergo non possunt differre per ordinem ad tempus, per hoc nimirum, quod vnus Angelus debeat creari vno tempore, alius alio tempore: sed neque etiam possunt esse dissimiles per ordinem ad locum, eo quod vnus debeat produci in vno loco, alius in alio, cum natura merè spiritualis, ac non ordinata ad informandam materiam non debeat pendere à loco; ergo omnes Angeli debent esse dissimiles per se, & entitatiuè, præscindendo ab ordine ad agens, subiectum, locum, & tempus, ac proinde debent differre specie.

21. Sed quæratur, vndenam desumatur differentia specifica Angelorum?

22. Dicendum, quod cum Angeli sint substantiæ purè immateriales, & intellectiue, specie differunt per hoc, quod aliqui sunt magis, aliqui minus immateriales, & intellectiui; sed immaterialitas est quædam simplicitas, & vniuersalitas intelligendi; ergo Angeli differunt per hoc, quod aliqui sint simpliciores, & vniuersaliores, aliqui minus simplices, & vniuersaliores in intelligendo. Explicatur. Ille est simplicior, & vniuersalior in intelligendo, qui potest vnicò actu distinctè cognoscere plura: eo enim ipso ad intelligendum indiget paucioribus actibus: ille verò est

mi-

minus simplex, & minus vniuersalis in intelligendo, qui vnico actu potest distinctè cognoscere pauciora obiecta: eo enim ipso ad intelligendum indiget pluribus actibus: & quia Deus vnico actu cognoscit comprehensivè omnia cognoscibilia, ideo Deus est summè simplex, vniuersalis, & immaterialis in intelligendo. Substantiæ igitur purè intellectiue differunt per hoc, quod aliquæ sunt simpliciores, vniuersaliores, & immaterialiores, aliquæ sunt minus simplices, vniuersales, & immateriales in intelligendo: sed eo ipso, quod aliquis est simplicior, vniuersalior, & immaterialior in intelligendo, est magis intellectiuius, cum possit vnico actu distinctè cognoscere; ergo Angeli differunt per hoc, quod aliqui sunt magis, aliqui minus intellectiui.

23. Hinc inferitur possibiles esse species Angelorum plures, & plures sine termino. Ratio est, quia species Angelorum desumuntur ex maiori, & maiori immaterialitate, vniuersalitate, ac simplicitate intelligendi; sed potest dari maior, & maior simplicitas, & vniuersalitas intelligendi sine termino: ergo. Probat minor: nam maior simplicitas, & vniuersalitas intelligendi desumitur ex eo, quod per vnum actum possint cognosci distinctè plura obiecta, finita tamen; sed in hoc potest procedi in infinitum sine termino: ergo. Probat minor: supremus Angelus, qui datur de facto, potest vnico actu distinctè cognoscere mille obiecta: poterit dari alius potens cognoscere duo millia, & alius potens cognoscere tria millia, & sic in infinitum; ergo.

24. Ad 1. concedo antecedens, & nego consequentiã. Opposita est ratio de intellectibus imperfectis, ac de perfectis. Primo enim intellectus imperfecti, quales sunt animæ rationales, ordinantur ad subiectum, & ad corpora informanda, ideoque debent produci cum aliqua dependentia ab agentibus corporeis, ac dispositiuis corporum, ac debent produci in diuersis temporibus, & locis; ergo possunt differre per ordinem ad subiectum, agens, locum, & tempus, ac proinde possunt differre solo numero. E conuerso intellectus perfecti non ordinantur ad vllum corpus, & ad vllum subiectum, adeoque debent omnes produci à solo Deo ab initio mundi, & sine dependentia à loco; ergo non possunt differre per ordinem ad subiectum, & agens, locum, & tempus, adeoque non possunt differre solo numero. Secundo si intellectus ordinati ad corpora specie differrent, deberent ordinari ad corpora diuersæ rationis à corpore humano, adeoque deberet esse possibile corpus præter humanum, quod esset idoneum instrumentum intellectus; sed ostensum est quæst. 129. solum corpus humanum esse idoneum instrumentum intellectus; ergo intellectus ordinati ad corpora non possunt differre specie. E conuerso, ut intellectus non ordinati ad corpora specie differant, sufficit, ut differant secundum varios gradus immaterialitatis, & intellectuali-

tatis; sed sunt possibiles gradus intellectualitatis plures, & plures in infinitum; ut dictum est num. 23. ergo.

25. Ad 2. distinguo maiorem: intellectus, qui conueniunt in gradu generico immaterialitatis, conueniunt etiam in gradu specifico, & vltimo intellectualitatis; adeoque sunt æquè intellectiui, nego: intellectus, qui conueniunt in gradu specifico, & vltimo immaterialitatis, conueniunt etiam in gradu specifico, & vltimo intellectualitatis, ac sunt æquè intellectiui, concedo: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiã. Angeli conueniunt inter se, & differunt ab anima rationali in quodam gradu generico immaterialitatis consistente in hoc, ut sint intellectus non ordinati ad vllam materiam, ad vllum corpus, & ad vllum subiectum: at differunt in gradibus specificis, & vltimis immaterialitatis; siquidem aliqui sunt simpliciores, & immaterialiores in intelligendo, alij sunt minus simplices, & minus immateriales in intelligendo, ut explicatum est num. 23.

26. Ad 3. distinguo maiorem: differentia secundum magis, & minus purè consistens in hoc, ut forma ordinetur ad faciendum subiectum magis tale, vel minus tale, non est specifica, concedo: differentia secundum magis, & minus consistens in hoc, ut ratio generica contrahatur per differentias inæquales, non est specifica, nego maiorem; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiã. Differentia secundum magis, & minus purè consistens in hoc, ut forma ordinetur ad faciendum subiectum magis, aut minus tale, non est specifica: e. g. differentia, per quam calor intensior differt à minus intenso, non est specifica, quia purè consistit in ordine ad reddendum subiectum magis, aut minus calidum. At differentia secundum magis, & minus consistens in hoc, ut genus contrahatur per inæquales differentias præcidentes ab ordine ad locum, tempus, subiectum, & agens, est specifica, imo omnes, vel pleræque differentie specificæ sunt huiusmodi: e. g. differentia specificæ sensuum consistunt in hoc, quod aliqui habent simpliciores, ac maiorem, alij minorem vim sensitivam, eo pacto, quo visus est simplicissimus, adeoque perfectissimus inter sensus; sed etiam Angeli differunt per hoc, quod aliqui sunt simpliciores in intelligendo, adeoque habent maiorem vim intellectiuam, aliqui sunt minus simplices in intelligendo; ergo. Visiones beatificæ non differunt specie, quia cum versentur circa idem obiectum formale, differunt solum in hoc, quod aliquæ constituunt illud magis, aliquæ minus cognitum; ergo se habent, sicut calor intensior, & remissior, qui purè differunt per hoc, quod vnus constituat subiectum magis, alius minus calidum.

27. Ad 4. distinguo maiorem: quæ differunt

D d d 2

runt

runt specie, debent differre in prædicato præcipuo, & nobilissimo formaliter, & secundum quid, concedo; debent differre in prædicato præcipuo, & nobilissimo simpliciter, & materialiter, nego; distinguo eodē pacto minorem; & nego consequentiam. Quæ differunt specie, debent differre in prædicato formaliter, & secundū quid præcipuo, & nobilissimo, non autem in prædicato simpliciter, & materialiter nobilissimo. Ratio est, quia cum res constituatur ex prædicatis determinabilibus, & determinatiuis, quæ differunt specie, debent differre in differentia specifica, quæ est prædicatum determinatiuum aliorum prædicatorum quidditatiuorum; sed determinatiuum formaliter sumptum, cæteris paribus, est prædicatum nobilius determinabili; ergo quæ differunt specie, differunt in prædicato formaliter, & secundum quid nobilissimo. At non est necesse, ut differant in prædicato materialiter, & simpliciter, seu omnibus pensatis, nobilissimo; alioquin ut bene infert sanctus Thomas hac. quæst. 50. art. 4. ad primum, cum in brutis non detur prædicatum simpliciter nobilius prædicato communi sensitiui, bruta non possent differre specie; ergo sicut bruta differunt specie, licet conueniant in prædicato sensitiui materialiter, & simpliciter nobilissimo, sic Angeli possunt differre specie, licet conueniant in prædicato intellectiui materialiter, & simpliciter nobilissimo. Ad hoc autem, ut differentia comparatur ad genus, sicut forma ad materiam, sufficit, ut sit nobilior genere secundum quid, & formaliter in ratione determinatiui, in quantum determinatiuum ex se est nobilius determinabili.

28. Ad 5. ex eo, quod sicut possunt dari plures homines, & plures animæ rationales omnino similes in essentia, sic debent posse dari plures Angeli omnino similes in essentia, nego paritatem. Plures enim homines, plures animæ rationales, & vniuersim plures substantiæ materiales, & plures formæ ordinatæ ad subiectum, eatenus possunt esse omnino similes in essentia, quatenus, posita hac totali similitudine, nihilominus possunt esse per se dissimiles, ac individualiter differre per ordinem ad subiectum, agens, locum, & tempus; sed Angeli non possunt differre per talem ordinem, ut probatum est; ergo necessario differunt in prædicatis absolutis, adeoque differunt specie.

29. Ad 6. nego antecedens. Deus enim, producta vna anima rationali, non potest producere aliam omnino similem; nam eo ipso non esset alia, siquidem se haberet ad primam sicut A. ad A., ac non posset de illa negari; ergo neque producta vno Angelo, potest producere alium omnino similem. Differentia est solum in hoc, quod cum animæ rationales possint esse dissimiles per se in ordine ad subiectum, agens, locum, & tempus, possunt esse omnino similes in prædicatis absolutis, adeoque specificis: Angeli cum non possint esse

dissimiles per ordinem ad subiectum, agens, locum, & tempus, debent esse dissimiles in prædicatis absolutis, ac proinde debent differre specie.

30. Ad confirmationem ex eo, quod artifex, facto vno horologio, debet posse facere aliud omnino simile; ergo etiam Deus: nego antecedens. Artifex enim postquam fecit primum horologium, si faciat secundum, debet illud facere entitatiuè & per se dissimile primo in ordine ad subiectum, agens, locum, & tempus: ergo etiam Deus dum producit secundum Angelum, debet illum facere entitatiuè, & per se dissimilem primo; sed non potest facere per se dissimilem per ordinem ad subiectum, agens, locum, & tempus, cum Angelus non habeat ordinem ad hæc; ergo debet facere per se dissimilem in aliquo prædicato absoluto, ac proinde dissimilem specie.

31. Ad 7. nego antecedens, & paritatem. Series enim naturalis, in qua fundatur indiuiduatio, datur solum ad hoc, ut res primo producantur in tali subiecto, loco, & tempore, ac dependenter à talibus agentibus, non autem ad ea, quæ debent creaturæ rationales agere dependenter ab appetitu, à libero arbitrio, & ab ordinatione superioris; e. g. datur quidem naturalis ordo ad hoc, ut hic homo nascatur ex his parentibus, cum hoc corpore, hoc loco, & tempore; at non datur ordo ad hoc, ut si est rusticus, custodiat potius hunc agrum, quam alium &c. sed ad hæc indiuidua, determinantur ab appetitu libero vniuscuiusque, vel ab ordinatione superioris &c; ergo sicut homines non ordinantur per seriem naturalem ad custodiendum potius hunc, quam alium agrum, sic Angeli non ordinantur per seriem naturalem ad custodiendum potius hunc, quam illum hominem, ad regenda hæc potius, quam alia corpora, sed ad hæc determinantur per liberum arbitrium, & per ordinationem diuinam, deputantem vnumquemque Angelum ad suum ministerium; ergo licet Angeli differant per ordinem ad hæc, talis differentia est solum per accidens, adeoque non potest in ea consistere differentia indiuidualis, quæ debet esse dissimilitudo in prædicato per se conueniente rei.

32. Ad 8. nego maiorem, quod nimirum sicut species rerum debent esse indefectibiles physice, sic debent esse indefectibiles moraliter. Disparitas est, quia si species deficerent physice, vniuersitas rerum amitteret perfectionem physicam talis speciei, ac talis defectus non compensaretur physice alio bono æquivalenti: at si species deficiat moraliter per peccatum, remanet in rerum natura perfectio physica talis speciei, defectus verò moralis compensatur abundè per bonum iustæ punitionis, & per alia bona, quæ Deus elicit ex peccato.

33. Ad 9. concedo maiorem, & nego minorem, ac dico, quod amicitia perfecta potest dari inter Angelos, licet differant specie. Ratio

tio est, quia perfecta amicitia ex doctrina Aristotelis 8. Eth. cap. 2. est *mutuus amor non latens, communicatiuus secretorum cordis, & omnium bonorum*; sed licet Angeli differant specie, nihilominus secundum suam naturam sunt ita coordinati, ut possit inter illos dari mutuus amor non latens, & communicatiuus secretorum cordis, & omnium bonorum; ergo. Addo, quod cum datur talis coordinatio naturarum intellectualium, differentia specifica non solum non nocet, sed etiam prodest ad perfectionem amicitie. Nam amicitia tunc est perfectior, & melior cum datur perfectior, & melior bonorum communicatio; ergo. Probat minor: nam melior est communicatio, per quam duo sibi inuicem communicant bona specie diuersa, quam communicatio, per quam sibi inuicem communicant bona eiusdem speciei. Confirmatur hoc ipsum exemplo rerum naturalium, in quibus datur quædam amicitia physica inter res specie differentes, puta inter materiam, & formam; inter actum, & potentiam, inter actiua, & passiuia; ergo etiam in entibus intellectualibus potest dari perfecta amicitia moralis inter naturas specie diuersas, dummodo inter eas detur coordinatio explicata. Hinc patet disparitas, cur licet inter homines, & Angelos non possit dari naturaliter amicitia perfecta, tamen inter Angelos specie diuersos possit dari naturaliter amicitia perfecta. Ratio est, quia primum fundamentum amicitie perfectæ est, ut possit quis intuitiue cognoscere amicum suum, & non solum debeat illum cognoscere abstractiue, & ænigmaticè; sed homines pro statu huius vitæ non possunt intuitiue cognoscere Angelos, sed solum abstractiue, & per ænigmata: Angeli licet specie differentes vident se mutuo intuitiue; ergo.

QVÆSTIO CXXXII.

Virum Angeli naturaliter debeant esse in maximo numero, & plures, quam homines, & alia corpora?

Sanctus Thomas q. 50. art. 3.

1. **P**rimò videntur Angeli esse pauci. Cum enim, ut docet Aristoteles 12. Metaph. cap. 42. & sequentibus, Angeli, siue Intelligentiæ ordinentur ad finem mouendi corpora cælestia, tot Angeli debent dari, quot sunt sphaeræ cælestes; sed sphaeræ cælestes non sunt in magno numero; ergo Angeli non debent esse in magno numero.

2. Secundò si Angeli non deberent multiplicari iuxta numerum corporum mouendorum, nulla esset ratio naturalis, cur Angeli sint tot, & non plures; sed debet dari hæc ratio; ergo.

3. Tertiò videtur Angeli esse pauciores hominibus, & à fortiori pauciores corporibus. Ut enim docet S. Augustinus 22. de Ciuit. cap. 1. & in enchirid. cap. 28. 61. & 62. & Beda in illud Apostoli ad Ephes. 1. *Proposuit reslauare omnia in Christo*, & Anselmus in lib. 1. *Cur Deus homo*, cap. 78. ex hominibus prædestinatis reparandæ sunt ruinæ Angelorum; sed tertia pars Angelorum cecidit, ideoque Apocalypsis 12. Draco dicitur traxisse secum tertiam partem stellarum; ergo homines prædestinati æquant tertiam partem Angelorum; sed homines prædestinati non sunt tertia pars hominum; ergo homines sunt plures, quam Angeli.

4. Respondeo: certum est ex Scriptura Angelos esse in maximo numero. Daniel enim 7. dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*. Quæritur primo, utrum hic maximus numerus Angelorum requiratur ad perfectionem vniuersi, & ad naturalem finem ipsorum Angelorum? Aliqui existimant finem naturalem Intelligentiarum esse, ut moueant corpora cælestia, adeoque non plures debere dari Intelligentias, quam corpora cælestia mobilia; & quia orbes cælestes sunt pauci, existimant naturaliter dari debere paucas Intelligentias; & hanc opinionem tribuunt Aristoteli 12. metaph. c. 42. & sequentibus, loco citato in primo argumento. Addunt, quod licet Angeli, considerando præcisè eorum finem naturalem, deberent esse pauci, tamen Deus, qui ordinauit ipsos ad finem supernaturalem videndi diuinam essentiam, creauit ipsos in maximo numero.

5. Dicendum, quod etiam considerando naturalem perfectionem vniuersi, & naturalem finem Angelorum, Angeli debent esse in maximo numero, & plures, quam homines, & quam omnia corpora: ideoque Dionysius cap. 14. de cælesti Hierarchia dicit: *Muli sunt beati exercitus supremarum mentium, infinam, & consuetam excedentes materialium numerorum commensurationem*.

6. Prima ratio allata à Sancto Thoma hic quæst. 50. art. 3. ac desumpta ex naturali perfectione vniuersi est. Ad perfectionem vniuersi spectat, ut præcipue eius partes, quo sunt superiores, & perfectiores, eo sint quantitate maiores, ideoque videmus, quod corpora inferiora ad corpora cælestia se habent, sicut punctum ad sphaeram; sed duæ præcipue partes vniuersi sunt creatura corporea, & incorporea, hoc est Angeli; creatura autem incorporea, siue spiritalis est incomparabiliter perfectior creatura corporea; ergo ad perfectionem vniuersi pertinet, ut creatura incorporea excedat in quantitate corpoream; sed creatura incorporea non est capax alterius quantitatis, quam discretæ consistentis in numero; ergo ad perfectionem vniuersi pertinet, ut Angeli in numero excedant omnia corpora.

7. Secunda ratio desumpta ex fine naturali

rali ipsorum Angelorum est: finis naturalis Angelorum est ipsorum propria operatio immanens, in qua eorum beatitudo naturalis consistit; sed propria operatio, in qua consistit Angelorum naturalis beatitudo, non est motus corporum celestium, sed contemplatio primæ causæ, in quantum potest cognosci ex perfectione mundi; ergo cum Angeli non habeant pro fine ultimo motum corporum celestium, sed contemplationem primæ causæ, non solum debent multiplicari iuxta numerum corporum celestium, sed iuxta proportionem, quam debent habere ad alias substantias vniuersi; sed debita proportio postulat, ut in genere intellectui, ut potè amabili gratia sui, & incomparabiliter meliori, producantur multo plures substantiæ, quam in genere non intellectui, ac non amabili gratia sui: ergo numerus Angelorum debet esse incomparabiliter maior, quam numerus omnium entium inferiorum.

8. Sed hinc oritur secunda quæstio, & dubitatur, utrum detur aliqua ratio naturalis, propter quam Angeli debeant esse in certo, & determinato numero; an verò possint esse plures, & plures sine termino, Deus autem ex mero suo arbitrio produxerit illos in certo numero.

9. Dicendum, quod datur naturalis ratio, propter quam Angeli debent esse in certo numero. Probatur primò: nam cum præcipue partes vniuersi debeant sibi mutuo proportionari, hoc vniuersum postulat, ut qualibet ex præcipuis partibus habeat certam magnitudinem, puta ut cælum sit tantum, terra sit tanta, Sol, & Luna sint tanti; ergo etiam postulat, ut Angeli habeant certam quantitatem, discretam, seu certum numerum.

10. Probatur secundò: nam præcipuus finis mundis est, ut perfectè intelligatur: finis præcipuus Angelorum est, ut perfectè intelligant; ergo tanta debet esse intellectiuitas naturalis Angelorum, quanta est intelligibilitas naturalis mundi: si enim maior esset intelligibilitas naturalis mundi, quam intellectiuitas naturalis Angelorum, illa maior intelligibilitas mundi non posset naturaliter reduci ad actum ex defectu potentie intellectiue: si verò maior esset intellectiuitas Angelorum, quam intelligibilitas mundi, illa maior intellectiuitas Angelorum non posset reduci ad actum ex defectu obiecti intelligibilis: frustra autem est naturalis potentia factiua, vel passiva, quæ non possit naturaliter reduci ad actum; ergo species Angelorum supra animam rationalem debent ita multiplicari, donec perueniatur ad Angelum, qui adequet intelligibilitatem mundi, & in eo debet sisti.

11. Neque dicas, quod possunt omitti aliquæ species intermediae, adeoque licet Angeli naturaliter non possint esse plures, & plures, possunt tamen esse pauciores, & pauciores. Existimo enim, quod sicut mundus corporis protenditur à centro usque ad vlti-

mum cælum sine vilo vacuo, sic mundus intelligibilis debet protendi ab anima rationali usque ad supremam Intelligentiam sine vilo vacuo, ita ut nulla desit species intermedia.

12. Sed potest vltius quæri, quid requiratur ad hoc, ut suprema Intelligentia habeat tantam intellectiuitatem, quanta est intelligibilitas mundi?

13. Respondeo requiri, ut habeat vim intellectiuam sufficientem ad comprehendendum naturali comprehensione mundum; sed ad hoc, ut totum, quod est vnum, comprehendatur, debent vnico actu comprehendere omnes partes ipsius, & cognosci comprehensue pulchritudo, & proportio, quæ resultat ex ordine talium partium; ergo requiritur, ut suprema intelligentia habeat vim intellectiuam sufficientem ad comprehendendum vnico actu omnia entia naturalia, quæ sunt in mundo, & quæ possunt esse, iuxta virtutem causarum naturalium. Ratio est, quia cum pulchritudo mundi non possit comprehendi, nisi per vnum actum comprehensiuum, si non daretur Intelligentia potens comprehendere pulchritudinem mundi per vnum actum, comprehensiuum omnium, quæ sunt in mundo, eo ipso mundus haberet pulchritudinem, quam nullus intellectus creatus posset naturaliter comprehendere, quod est absurdum. Si verò aliqua intelligentia haberet vim intellectiuam maiorem, quam sufficiat ad mundum comprehendendum, haberet vim intellectiuam, quam non posset reducere in actum ex defectu obiecti intelligibilis, quod pariter est absurdum.

14. Ad 1. nego debere dari solum tot Intelligentias, seu Angelos, quot sunt sphaeræ celestes. Dum opponitur: Intelligentiæ ordinantur ad finem mouendi sphaeras celestes; ergo debent esse solum tot, quot sunt sphaeræ celestes: distinguo antecedens: ordinantur principaliter, & vnice ad finem mouendi sphaeras, nego: ordinantur minus principaliter, & non vnice, concedo; & nego consequentiam. Intelligentiæ cum sint nobilissima pars vniuersi, sunt præcipuus finis vniuersi, ideoque intenduntur principaliter gratia sui, & solum minus principaliter gratia sphaerarum celestium, & aliorum corporum; ergo non debent esse solum tot, quot sunt corpora celestia, sed debent esse multo plures, atque excedere numerum omnium corporum, ut dictum est in ratione conclusionis.

15. Ad authoritatem Aristotelis respondeo Aristotelem 18. metaph. c. 42. & sequentibus docuisse tot esse Intelligentias motrices sphaerarum celestium, quot sunt sphaeræ celestes; & quia ex opinionibus veterum astronomorum censuit sphaeras celestes esse circiter 47. conclusit Intelligentias motrices esse circiter 47. Caterum non negat præter illas Intelligentias motrices sphaerarum, adeoque degentes in ipsis sphaeris, dari supra vltimū cælum, & su-

& supra vltimam spheram alias Intelligentias non mouentes vllam spherā, earūque numerum à nobis determinari non posse. Immo vt ex Augustino Eugubino lib. 4. de perenni philosophia, c. 2. bene notat Vasquez 1. par. disput. 180. c. 1. nū. 1. Aristoteles expresse lib. 1. de cælo c. 100. cum docuisset extra, seu supra cælū non dari, neque dari posse vllum corpus, adeoque neque locum, neque vacuum, neque tempus, concludit, quod quæ sunt extra, seu supra cælum, neque sunt in loco, itā vt aliquid patiantur à loco, neque sunt in tempore, itā vt tempore senescant, vel aliquid patiantur à tempore, neque patiuntur vllam transmutationem, siquidem sunt supra motum cœli, à quo oriuntur omnes transmutationis, sed sunt inalterabilia, & impassibilia, atque habent vitam optimam, & per se sufficientissimam, in eaque perseverant toto æuo; sed non alia entia possunt esse supra vltimum cælum, & vltimam spheram habentia vitam optimam, & sufficientissimam, quam Intelligentiæ; ergo Aristoteles vltimā Intelligentiā motrices degentes in spheris cælestibus, quæ Intelligentiæ sunt pauca, & tot, quot spheræ, ponit alias supra cælum, quarum numerus determinari non potest à nobis. Verba Aristotelis sunt. Quapropter neque quæ illic sunt, nata sunt in loco esse, neque tempus facit ipsa senescere, neque vlla transmutatio vllius eorum est, quæ super extrema disposita sunt latrone, sed inalterabilia, & impassibilia optimam habentia vitam, & per se sufficientissimam perseverant toto æuo.

17. Ad 2. nego antecedens: nam dictum est intelligibilitatem naturalem mundi esse rationem, propter quam species Angelorum debent solum multiplicari vsque ad certum numerum, hoc est vsque dum perueniatur ad Intelligentiam, quæ adæquet intelligibilitatem naturalem mundi.

18. Ad 3. respondeo primo, distingo antecedens: ex hominibus prædestinatis reparandæ sunt ruinæ Angelorum, substituendo singulis Angelis singulos homines, nego; substituendo collectioni Angelorum, qui ceciderunt, collectionem hominum prædestinatorum, concedo; transeat minor, & nego consequentiam. Ad hoc, vt ruinæ Angelorum reparentur ex hominibus prædestinatis, sufficit, vt collectioni Angelorum, qui ceciderunt, substituaturs collectio hominum prædestinatorum, licet non singulis Angelis correspondant singuli homines, sed homines prædestinati sint pauciores Angelis, qui ceciderunt.

19. Respondeo secundo, concedo antecedens, quod nimirum ruinæ Angelorum reparandæ sint ex hominibus prædestinatis, substituendo singulis Angelis singulos homines; ac cum pluribus auctoribus negando minorem, quod nimirum ceciderit tertia pars Angelorum. Apocal. 12. dum dicitur, prælium magnum factum in cælo, ac draco traxisse tertiam partem stellarum, non est sermo

de prælio factō in cælo empyreo inter bonos, & malos Angelos, sed de prælio factō in cælo ecclesiæ inter demones, & homines fideles, in quo prælio draco traxit tertiam partem stellarum, hoc est hominum, qui cum in hoc cælo ecclesiæ lucerent sicut stellæ, ceciderunt, vt explicat Richardus lib. 4. in Apoc. nec non Glossa, & Lyranus in eum locum. Cæterum Dionysius Carthusianus in cap. 14. S. Dionysij de cælesti Hyerarch. refert S. Birgittæ fuisse reuelatum ita esse plures Angelos, quam homines, & vnique homini possint in custodiam assignari decem Angeli. Cum autem iuxta opinionem receptam soli Angeli vltimi chori regulariter assignentur in custodiam hominum, sequitur Angelos bonos vltimi chori esse decies plures, quam homines; sed proportionaliter, ac cœli superiores excedunt in quantitate continua cœlos inferiores, Angeli superiorum chororum excedunt in numero, seu quantitate discreta Angelos chororum inferiorum: ergo sequitur Angelos esse incomparabiliter plures hominibus.

QVÆSTIO CXXXIII.

Utrum, & quo pacto Angeli assumant corpora?

S. Th. quæst. 51. art. 2.

1. **V**idetur, quod Angeli verè non assumant corpora, quia in opere Angelis, sicut in opere naturæ nihil est superfluum; sed superfluum esset, vt Angeli assumerent corpora, cum illis non indigeant: ergo.

2. Secundo si probaretur Angelos assumere corpora, probaretur ex apparitionibus, quibus in Scripturis narrantur apparuisse; sed ex talibus apparitionibus non probatur; ergo. Probat minor: possumus enim dicere tales apparitiones factas fuisse per hoc, quod imaginatio, vel sensus ita fuerint immutati, vt viderentur sibi videre corpora, quæ non erant, vt accidit in somnis.

3. Tertiò Damascenus lib. 1. de Fide, cap. 4. loquens de apparitionibus Angelorum dicit. *Permissione autem Dei facta, & fortitudinem habent, & transferuntur, & transformantur in quam volunt figuram, secundam phantasiam, hoc est imaginationem;* ergo existimat apparitiones Angelorum esse phantasticas, & fieri per immutationem imaginationis, seu phantasie.

4. Quartò Lamia, quæ referunt se multa vidisse, & peragrasse varias partes terræ, solum secundum imaginationem, & phantasiam illa omnia vident, vt docet Concilium Aquirense relatum Can. Episcopi, qu. 5. ergo idem dicendum de apparitionibus demonum, & Angelorum.

5. Quintò si Angeli assumerent corpora, deberent illis vniri, non quidem vnione substantiali, vt anima corpori: nam vt dictum est

est quaestione 128. non sunt forma vllius corporis; neque vnione hypostatica, eo pacto, quo Verbum vnitum est humanitati; ergo deberent vniri accidentaliter, eo pacto, quo motor vnitur mobili; sed vt assumant corpora, non sufficit, vt illis vniantur vt motores mobili, alioquin Angeli assumerent omnia corpora, quæ mouent; ergo.

6. Respondeo apparitiones Angelorum, ac dæmonum posse fieri tribus modis. Primò per immutationem phantasie, siue imaginationis, per quam videamur nobis videre Angelos, vel dæmones sub aliqua figura corporali, licet extrà imaginationem non detur talis figura corporalis, vt sæpè accidit in somnis. Secundò per immutationem visus, vt accidit in præstigijs, & vt aliquando fit in phreneticis, ita vt visu videantur sibi videre Angelum, vel dæmonem sub figura corporali. Tertiò per hoc, quod Angelus, vel dæmon formet sibi, & assumat aliquod corpus, quod appareat visui, quo percipitur. Aliqui, quos tacito nomine refert Sanctus Thomas prima parte quaest. 51. artic. 2. existimarunt Angelos, & dæmones apparere solum primo, & secundo modo, & nunquam videri in corporibus verè ab ipsis assumptis, nec habere virtutem assumendi corpora. Hanc autem sententiam sequutus est Vldaricus in summa lib. 4. vt refert Carthusianus in 2. dist. 8. q. 1.

7. Dicendum cum sententia communi: Angeli, ac dæmones apparuerunt non solum per immutationem imaginationis, & sensus, sine corporibus verè assumptis, sed etiam per corpora verè assumpta. Docuerunt hanc sententiam S. Thomas prima 2. quaest. 1. artic. 2. S. Bonau. in 2. dist. 8. 1. par. dist. art. 2. qu. 1. & 2. & eadem dist. Richardus artic. 1. quaest. 2. Scotus quaest. 1. Durandus quaest. 1. Gabr. q. 1. artic. 2. Maior quaest. 6. artic. 2. Alex. 1. parte quaest. 34. memb. 2. & 3. Albertus 2. parte tract. 9. quaest. 33. membr. 2. & alij, quos referunt, & sequuntur Suárez lib. 4. de Angelis, cap. 33. & Vasquez 1. parte disp. 184. cap. 1.

8. Probatur primò ex ratione fundata in Scriptura. Vt enim aduertit S. Thomas hac quaest. 51. artic. 2. quæ apparent alicui per immutationem phantasie, vel sensus, illi soli apparere solent, & non videntur communiter ab alijs; sed legitur in scripturis Angelos ita apparuisse, vt ab omnibus communiter sine visu: ergo apparuerunt in corporibus verè assumptis, & non per solam immutationem imaginationis, aut sensus. Probatur minor: nam Gen. 18. tres Angeli apparuerunt Abraham in figura trium virorum, qui ab omnibus adstantibus visi sunt, illisque Abraham pedes lauit. Gen. 19. duo Angeli venerunt Sodomā in figura peregrinorum, & ab omnibus ciuibz visi sunt. Raphael per multum tempus visus est à Tobia in specie viri, qui ab omnibus indifferenter videbatur, aut audiebatur; ergo & c. Confirmatur: nam Gen. 3. dæmon in paradiso apparuit Eue sub corpore serpentis;

sed erat contra perfectionem status innocentie, vt primi parentes ante peccatum patrentur à dæmone illusiones sensuum, & imaginationis; ergo dæmon verè assumpsit corpus serpentis. Rursus Satan apparuit Christo Domino, eumque tentauit; sed Christus non poterat à dæmone pati illusiones sensuum, & imaginationis; ergo & c.

9. Probatur secundo ex Patribus. S. Augustinus 15. de Ciuitate, cap. 23. dicit: apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, vt non solum videri, sed etiam tangi possent, eadem verissima Scriptura testatur. Idem docet lib. 2. de Ciuitate per totum, & lib. 3. ab initio ad cap. 10. Damasc. lib. 2. de fide cap. 3. dicit de Sanctis Angelis. Probis, ac virtute præstantibus hominibus, quibusque eos conspiciendi sui copiam facere Deus voluerit, non quales sunt, apparent, sed aliam, atque, aliam formam, prout videri ab omnibus possunt, assumunt, solidamque speciem ex caelesti elemento induunt, per quam hominis obutibus manifestius deteguntur. Idem docet Gregorius Hom. 34. in Euangelia, & alij, quos referunt Suar. & Vasq. locis citatis.

10. Infertur apparitiones, quibus Angeli visi sunt in somnis, fuisse phantasticas; apparitiones autem, quibus vigilantibus narratur apparuisse in Scripturis, fuisse reales in corporibus assumptis, vt cum Gen. 19. apparuerunt Sodomitis sub specie duorum peregrinorum, Gen. 32. venerunt obuiam Iacob, & eorum vnus cum Iacob luctatus est; in lib. Tob. Raphael apparuit Tobie: Luca 1. Gabriel apparuit B. Virgini; Act. 1. & 12. Angeli apparuerunt & c.

11. Posito, quod Angeli assumant corpora, quaeritur, quo pacto illa assumant?

12. Certum est primò, quod non assumunt corpora per informationem substantialem, ita vt cum illis vniantur, eo pacto, quo anima rationalis vnitur corpori humano. Nam vt dictum est quaest. 28. Angeli non sunt forma substantialis vllius corporis.

13. Certum est secundo, quod non assumunt corpora, ita vt illis hypostaticè vniantur, eo pacto, quo Verbum diuinum vnitum est corpori, animæ, ac toti humanitati Christi domini. Nam saltem de facto non datur alia vnio hypostatica, quam per quam Verbum assumpsit humanitatem Christi, vt docent cõmuniter Theologi. Hinc reiiciendus est Origenes, qui tom. 2. in Io. in illa verba Ecce ego mitto Angelum meum, docuit Malachiam fuisse Angelum incarnatum, idemque asserit de S. Ioanne Baptista, ac de Aggæo Propheta. Eundem errorem insinuat Tertullianus, dum libro de resurrectione carnis, cap. 3. ex eo probat non fuisse impossibile Deo carnem assumere, quia id fuit possibile Angelis. Deceptus fuit Origenes ex eo, quod Malachias, Aggæus, & Ioannes Baptista, vocantur Angeli. Sed dicendum, quod vocantur Angeli non natura, sed ministerio. Nomen enim Angelus significat nuntium: Malachias autem, Aggæus, & Ioan.

& Ioannes fuerunt nuntij à Deo missi.

14. Dicendum igitur cum S. Thoma articulo 2. ad 2. quod Angeli assumunt corpora per vnionem accidentalem, qua vniuntur illis vt motores mobilibus factis ad representandum motores, eorumque proprietates. Angeli nimirum formant sibi corpora sensibilia apta ad representandas proprietates intelligibiles ipsorum, & dum illis vniuntur accidentaliter, talia corpora dicuntur assumere. Hinc redditur ratio, quare licet Angeli motores vniantur accidentaliter corporibus celestibus, non dicantur illa assumere. Ratio est, quia non vniuntur illis vt factis ad representandas proprietates intelligibiles Angelorum. Ex eadem ratione demones non assumunt corpora energumenorum, licet illis vniantur vt motores.

15. Ad 1. nego minorem. Licet Angeli non indigeant corporibus propter se, corporibus indigent propter nos, vt familiariter conuersari possint cum hominibus, & sic representent intelligibilem societatem Angelorum, & hominum in vita futura. Addit S. Thomas in resp. ad 1. Angelos in veteri testamento corpora assumpsisse, vt saltem imperfectè figurarent Verbum diuinum assumpturum corpus humanum per vnionem hypostaticam, & sic in carne appariturum hominibus.

16. Ad 2. nego minorem, eiusque probationem. Ostentum est enim multas apparitiones Angelorum non fuisse per solam immutationem visus, vel imaginationis, sed per assumptionem corporum.

17. Ad 3. Damascenus dicens demones transformari in quam volunt figuram secundum phantasiam significat demones transformari, assumendo corpora phantastica, nimirum corpora, quæ videntur humana, licet non sint humana, belluina, puta draconis, leonis &c. licet non sint draconis, leonis &c. Corpora nimirum, quæ videntur humana, & non sunt humana, dicuntur phantasmata. Ideo Apostoli Matthæi 14. & Marci 6. cum Christus noctu venisset ad illos ambulans super mare, dixerunt, *quid phantasma est*, nomine phantasmatis significantes corpus, quod videbatur humanum, cum non esset humanum.

18. Ad 4. Licet Lamia, de quibus loquitur Concilium Aquirense, videantur sibi multa videre, & plures regiones peragraré per solam immutationem phantasie, tamen non est negandum Angelos bonos, & malos sæpè hominibus apparuisse, & apparere etiam per assumptionem corporum, vt explicatum est.

19. Ad 5. Angeli assumunt corpora, non per informationem substantialem, neque per vnionem hypostaticam, sed per vnionem accidentalem motoris cum suo mobili formato ad representandum præsentiam, & proprietates Angeli assistentis. Et quia licet Angeli motores vniantur accidentaliter corporibus

celestibus, & demones vniantur corporibus energumenorum, non vniuntur illis vt corporibus formatis ad representandum præsentiam, & proprietates Angelorum, ac demonum assistentium, ideo nec Angeli motores assumunt corpora celestia, nec demones assumunt corpora energumenorum, vt dictum est numero 14.

QVAESTIO CXXXIV.

Qua virtute, & ex qua materia fiant corpora ab Angelis assumpta, & qualia sint: quoad figuram, & qualitates visibiles, & tangibiles?

1. **P**rimo videntur corpora assumpta non effici virtute naturali Angelorum assumentium, sed virtute Dei supernaturaliter operantis. Angeli enim non possunt mutare corpora, nisi per motum localem, & per accidentia, quæ consequuntur motum localem, vt dicitur q. 203. sed dum Angeli assumunt corpora, quæ videntur humana, talia corpora sunt affecta multis accidentibus, quæ non possunt consequi ex motu locali; ergo. Probatur minor: nam ex motu locali possunt quidem sequi figuræ, sed non possunt sequi colores, & alia accidentia corporis humani.

2. Secundo videntur corpora Angelorum non posse fieri ex materia aerea. Nam materia aerea non potest esse lucida; sed aliquando Angeli assumpserunt corpora lucidissima; ergo.

3. Tertio videntur corpora assumpta Angelorum fuisse quidem visibilia, sed non fuisse tangibilia, & palpabilia. Nam Christus Luc. 24. discipulis apparens dixit, *palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet*; sed nomine spiritus intellexit corpora phantastica; ergo corpora phantastica, qualia sunt corpora ab Angelis assumpta, non sunt palpabilia tactu.

4. Respondeo, quod cum ostenderimus Angelos assumere corpora, sequitur, vt explicemus, ex qua materia fiant talia corpora; qualia sint quoad figuram, & alias qualitates visibiles, & tangibiles; & qua virtute formantur.

5. Queritur igitur, primo ex qua materia fiant corpora ab Angelis assumpta?

6. Respondeo, quod aliqui, quos refert S. Bonaventura dixerunt corpora Angelorum fieri ex materia celesti. Durandus in 2. dist. 8. quæst. 1. docuit corpora Angelorum fieri ex aere crasso, qui cum densatur, apparet figuratus, & coloratus, sicut nubes, & hanc opinionem videtur docere Sanctus Thomas 1. parte quæst. 51. articulo 2. ad 3. Alexander 1. parte quæst. 34. membr. 4. & Albertus docuerunt corpora Angelorum fieri ex aere prout nunc est, ita vt corpora bonorum Angelorum fiant ex aere superiore, corpora demonum ex inferiore, & hanc opinionem videntur desumpsisse

Ecc

le

se ex Iſidoro lib. 1. de summo bono cap. 12. & ex Beda Tomo 8. lib. quæst. 9. S. Bonaventura in 2. dist. 8. 2. parte dist. artic. 2. quæst. 2. Richardus ibidem, artic. 1. quæst. 3. Scotus quæst. 1. Gabr. quæst. 1. artic. 2. & alij, quos refert, & sequitur Vasquez 1. parte, quæst. 184. cap. 4. n. 16. docent corpora Angelorum fieri non ex puro aere, sed ex aere mixto cum aliqua substantia crassiori.

7. Dicendum; corpora Angelorum sunt ex substantia aerea, non pura, sed localiter mixta cum alijs substantijs crassioribus, puta terreis, vel aqueis, & etiam tenuioribus, puta igneis, ita vt ex ipsis certo modo condensatis, vel rarefactis resultet corpus facile resolubile habens illam apparentiam sensibilem, quam Angelus intendit. Probatur: nam Angeli possunt corpora phantastica componere, non solum ex substantia aerea, sed ex pluribus substantijs localiter mixtis; ergo si ad hoc, vt corpora habeant illam apparentiam, quam Angeli intendunt, requiritur mixtio localis plurium substantiarum, Angeli localiter coniungunt, & miscent plures substantias, prout requiritur ad illam apparentiam causandam; sed vt corpus assumptum habeat apparentiam non solum visibilem, sed etiam tangibilem corporis humani, ultra aerem condensatum requiritur etiam mixtio alicuius alterius substantiæ crassioris, humidioris, calidioris &c; ergo. Confirmatur: nam aliquando Angeli apparent in corporibus lucidis aereis: ergo corpora illa constant non solum ex substantia aerea, quæ non est lucida, sed etiam ignea, ac lucida. Ad do Sanctum Thomam 1. parte, quæst. 51. art. 2. ad 3. dum asserit corpora assumpta fieri ex substantia aerea condensata, non negare, quod admisceantur etiam aliæ substantiæ.

8. Quæritur secundo, vtrum corpora assumpta sint solum visibilia, vel etiam tangibilia, palpabilia, & tractabilia tactu.

9. Respondeo Augustinum in Enchiridio cap. 59. non audere definire, vtrum corpora ab Angelis assumpta sint solum visibilia, vel etiam palpabilia, & tractabilia tactu. Dicendum nihilominus, est Angelos aliquando assumere corpora non solum visibilia, sed etiam palpabilia. Probatur: nam Angeli per mixtionem localem, & condensationem non solum possunt formare corpora visibilia, sed etiam tangibilia, & palpabilia; sed aliquando ita apparuerunt, & apparent, vt exhibuerint, & exhibeant sua corpora solum videnda, non autem palpanda, aliquando ita, vt sua corpora exhibeant etiam palpanda; ergo licet aliquando assumant corpora solum visibilia, tamen aliquando assumunt corpora etiam palpabilia. Probatur minor: nam Gen. 18. & 19. Abraham, & Loth lauerunt pedes Angelij; Gen. 32. Iacob luctatus est cum Angelo; ergo tales Angeli induerunt corpora non solum visibilia, sed tractabilia. Rursus demones incubi, & succubi exhibent sua corpora tactu palpanda; ergo. Verisimile tamen est, quod cum

Angeli exhibent se solum videndos, habeant corpora tenuiora, ac solum visibilia, non autem palpabilia.

10. Quæritur tertio, qualia quoad figuram sint corpora ab Angelis assumpta?

Respondeo, quod cum Angeli exhibent se non solum visibiles, sed etiam tractabiles sub figura corporis humani, corpus illud tangibile per motum, & condensationem verè formatur figura corporis humani, proportionaliter ac formatur materia, ex qua fit statua; cum autem exhibent se solum visibiles, sufficit, vt materiam ita disponant, vt representet figuram corporis humani, licet talem figuram non habeat, proportionaliter, ac nubes aliquando exhibent figuram hominis, aut equi &c. licet illas non habeant.

11. Quæritur quarto, qualia quoad colores, & alias qualitates visibiles sint corpora ab Angelis assumpta.

12. Respondeo, quod vt dixi in Philosophia lib. 4. vel 5. quæst. 22. de anima ex luce diuersimodè obscurata propter opacitatem subiecti resultant colores, qui vocantur transeuntes, seu apparentes, quales apparent in iride, in collo columbæ &c; ergo Angeli diuersimodè obscurando lucem corporis ignei per admissionem corporis opaci, possunt corpus assumptum diuersis coloribus transeuntibus, siue apparentibus imbuiere, ita vt causent apparentiam corporis humani. Quia verò visu percipimus corpora solum quoad figuram, & colorem, patet, quo pacto corpora assumpta se habeant quoad qualitates visibiles.

13. Quæritur quinto, quo pacto corpora Angelorum se habeant quoad qualitates tangibiles.

14. Respondeo, quod Angeli materiam illam diuersimodè condensando, ac rarefaciendo, dant illi duritiem, & molliem similem illi, quam habent carnes, & ossa, & aliæ partes corporis humani, ita vt in tactu causent apparentiam carnis, ossium &c. Admissionem etiam corporum calidorum dant illi calorem proportionalem illi, quem habet corpus humanum. Idem dic, cum Angeli assumunt corpora similia corporibus aliorum animalium.

15. Quæritur sexto, vtrum corpora assumpta fiant ab ipsis Angelis virtute naturali, an potius fiant à Deo supernaturaliter operante?

16. Respondeo S. Thomam prima parte, quæst. 51. artic. 2. concludere: *Et sic Angeli assumunt corpora ex aere, condensando ipsum virtute diuina, quantum necesse est ad corporis assumendi formationem.* Sed posset ulterius quæri, vtrum virtus diuina, hoc est diuinitus accepta, qua Angeli formant corpora, sit naturalis, data, ipsi Angelis in creatione, an sit virtus supernaturalis? Dicendum cum Alberto, & S. Bonaventura, quos refert, & sequitur Vasquez prima parte, disput. 184. cap. 4. in fine, illa effici ab Angelis virtute naturali. Ratio est, quia fiunt per mixtionem localem, & condensationem

nem

nem plurium corporum, & applicationem aliarum causarum; sed hæc non sunt supra virtutem naturalem Angelorum; ergo &c. Confirmatur: nam dæmones assumunt corpora ad pessimos fines; ergo incredibile est Deum dare dæmonibus virtutem supernaturalem ad illa corpora formanda. Non tamen nego aliquando bonos Angelos assumpsisse aliqua corpora supernaturaliter effecta: exempli gratia corpus assumptum ab Angelo, qui nomine Dei alloquebatur Moysen, cum haberet lucem immentiam, & maiorem etiam luce Solis, probabiliter formatum fuerat à Deo supernaturaliter operante.

17. Ad 1. patet ex dictis, quo pacto Angeli per motum localem possint assumere corpora affecta illis accidentibus, cum quibus apparent.

18. Ad 2. Iam dictum est corpora assumpta non fieri ex solo aere, sed ex aere localiter misto cum alijs corporibus, & etiam cum igne, itaut per missionem ignis possint esse lucida.

19. Ad 3. Ex verbis Christi, *Palpate, & videte, quia spiritus carnem, & ossa non habet, sicut me videtis habere*, non probatur corpora phantastica non posse esse palpabilia, sed solum non posse esse palpabilia, sicut corpora habentia veras carnes, & vera ossa, ita ut palpan, & diligenter attendens possit ex diuersa sensatione, quam causant, discernere corpus verum à phantastico. Videri potest Vasquez 1. parte, quæst. 184. cap. 2. num. 12. vbi hanc doctrinam confirmat quadam Historia ex Caietano 2.2. quæst. 95. art. 5.

QVAESTIO CXXXV.

Virum Angeli in corporibus assumptis possint exercere opera vite, siue actus vitales?

S. Th. quæst. 51. art. 3.

1. **V**idetur, quod possint, primo quia in corporibus assumptis formantur oculi, carnes, & alia organa sensuum; sed frustra formarentur, nisi Angeli per talia organa possent exercere operationes vitales, & sensitiuas videndi, audiendi &c. ergo.

2. Secundo motus progressius est actus vitalis, ut docet Aristoteles 2. de anima, text. 13. sed Angeli in corporibus assumptis moti sunt motu progressiuo ambulationis &c. Dicitur enim Gen. 18. quod Abraham simul gradiebatur deducens Angelos, qui ei apparuerant; ergo.

3. Tercio locutio est actus vitalis; sed Angeli in corporibus assumptis loquuti sunt; ergo.

4. Quarto comestio est actus vitalis; sed Angeli in corporibus assumptis comederunt cum Abraham, ut dicitur Gen. 17. ergo.

5. Quinto generatio est actus vitalis; sed

dæmones incubi leguntur coisse cum mulieribus, & ex eis filios generasse; ergo.

6. Respondeo duo esse genera operationum, & actuum vitalium, qui exercentur per corpus, & per organum corporeum. In primo genere sunt actus vitales, qui etiam secundum suam substantiam non possunt exerceri, nisi per corpus viuum, quod per formam, qua viuit, se moueat ab intrinseco ad talem actum. Tales sunt operationes sentiendi, imaginandi, appetendi. Operationes enim sentiendi non possunt exerceri, nisi per corpus viuum, quod per formam, qua viuit, ab intrinseco se moueat ad sentiendum: exempli gratia operatio videndi non potest exerceri, nisi per oculum viuum, qui ab intrinseco se moueat ad videndum; operatio audiendi non potest exerceri, nisi per aurem viuam; operatio tangendi non potest exerceri, nisi per carnem viuam; operationes imaginandi, & appetendi non possunt exerceri, nisi per organum corporeum viuum. In secundo genere sunt actus, qui secundum substantiam videntur posse exerceri etiam per corpus non viuum, sed secundum modum particularem non possunt exerceri, nisi per corpus viuum; exempli gratia motus progressius pedum secundum substantiam motus videtur posse exerceri etiam per pedes non viuos, at secundum modum particularem, quo procedit vitaliter ab ipsis pedibus, non potest exerceri, nisi per corpus viuum. Isti actus secundum suam substantiam sunt indifferentes, ad hoc, ut sint vitales, vel non vitales, & constituuntur vitales per modum processionis: exempli gratia motus progressius pedum est indifferens ad hoc, ut sit vitalis, vel non vitalis, & constituitur vitalis per modum, quo procedit à pedibus ut actiue concurrentibus ad motum per formam, qua viuunt.

7. His positis, dicendum primò: Angeli in corporibus assumptis non possunt exercere actus ita vitales, ut etiam secundum substantiam non possint exerceri, nisi per corpus viuum, cuiusmodi sunt actus sentiendi, imaginandi, appetendi sensibilibus &c.

8. Probatur: nam actus sentiendi &c. non possunt exerceri, nisi per corpus viuum; sed Angeli non viuificant corpora, quæ assumunt, cum non sint forma corporis, sed illis purè assistunt, ut dictum est quæstione 128. ergo Angeli per corpora assumpta non possunt sentire, videre, audire, tangere, imaginari, appetere &c. & vniuersim non possunt exercere vitam ex operationibus, quæ ita sunt vitales, ut neque secundum substantiam possint exerceri per corpus non viuum.

9. Dicendum secundo: Angeli in corporibus assumptis possunt exercere actus, qui secundum suam substantiam sunt indifferentes ad hoc, ut fiant vitaliter, vel non vitaliter, sed non possunt illos exercere vitaliter. Probatur: nam Angeli in corporibus assumptis possunt mouere pedes motu progressiuo ambulationis, sed non possunt per pedes exercere talem

Ecc 2

talem

talem motum modo vitali, hoc est ita, ut pedes vitaliter concurrant ad talem motum: cum enim pedes assumpti non viuunt in actu primo, non possunt se vitaliter mouere in actu secundo. Similiter possunt mouere labia, linguam, aut pulmones ad loquendum, & ad voces formandas, sed non possunt labia, & linguam mouere vitaliter. Possunt organa assumpta mouere ad ridendum, sed non possunt mouere vitaliter; ergo &c.

10. Quæres, utrum motus progressiuus, & alij motus locales viuentium iidem numero sint indifferentes, ut fiant vitaliter, vel non vitaliter.

11. Respondeo, quod si isti motus fiunt per actionem distinctam, & recipiuntur immediate solum in materia, non autem in forma, videntur esse indifferentes; si autem non fiunt per actionem distinctam, vel recipiuntur simul in materia, & forma, cuius sunt modi, non sunt indifferentes. Sed hæc sunt quæstiones, purè philosophicæ, ac valde incertæ.

12. Infertur, quid sit dicendum de sententijs aliorum. S. Thomas prima parte quæst. 51. art. 2. in corpore præmittit quædam opera vitalia habere aliquid commune, in quo conueniunt cum alijs operibus non vitalibus, & aliquid proprium, in quo differunt ab operibus non vitalibus ut locutio, quæ in quantum est formatio soni per motum localem labiorum conuenit cum alijs operationibus non vitalibus, in quantum autem est formatio soni per motum vitalem productum à corpore viuente, differt ab operibus non vitalibus. Hoc posito, docet Angelos talia opera exercere, in quantum habent illud commune, non in quantum, habent illud proprium, in quo differunt ab operibus non vitalibus. In responsione ad secundum dicit sentire, esse opus totaliter vitale, adeoque operationes sentiendi nullo pacto posse exerceri ab Angelis. Hanc sententiam sequitur Vasquez disp. 186. cap. 2. & nos secuti sumus, ac illud commune vocauimus substantiam operationis, proprium vocauimus modum operationis. Addi potest, quod si idem numero motus potest fieri vel vitaliter, vel non vitaliter, illud commune est commune physicè: si idem numero non est indifferens ad hoc, ut fiat vitaliter, vel non vitaliter, illud commune est commune solum logicè.

13. Durandus in 1. distinct. 8. qu. 2. nu. 1. docet opus vitale dici largè, & strictè. Opus vitale strictè est, quod non solum procedit à viuente, sed recipitur in viuente: opus vitale largè est, quod procedit à viuente, sed non recipitur in viuente. Angeli igitur in corporibus assumptis possunt exercere opera vitalia largè, non autem strictè. Cum enim corpora assumpta non viuunt, operationes exercitæ per corpora assumpta, procedunt à principio viuente, sed non recipiuntur in subiecto viuente, ac proinde sunt vitales largè, non autem strictè. Hæc sententia dicit verum, sed

debuisset distinguere actus essentialiter vitales etiam secundum substantiam ab actibus secundum suam substantiam indifferentibus ad hoc, ut sint vitales, vel non sint vitales, prout nos distinximus ex S. Thoma.

14. Sanctus Bonaventura in 2. dist. 8. 1. p. dist. art. 3. quæst. 2. distinguit actus, qui debent procedere ab anima solum ut motrice, qualis est ambulatio, ab actibus, qui debent procedere ab anima non solum ut motrice, sed ut perficiente substantialiter organum corporeum, in quo fiunt, qualis est sensatio. Hoc posito, docet solum primum, non autem secundum genus actuum Angelos exercere per corpus assumptum. Addit dari etiam actus, qui secundum aliquid debent procedere ab anima solum ut motrice, secundum aliud ut perficiente corpus, qualis est risus, qui secundum motum labiorum procedit solum ab anima ut motrice, secundum quamdam exhilarationem sensibilem procedit ab anima ut perficiente corpus. Tales igitur actus, secundum id, secundum quod procedunt ab anima solum ut motrice, possunt ab Angelis exerceri in corporibus assumptis; secundum id, secundum quod procedunt ab anima ut perficiente corpus, non possunt exerceri in corporibus assumptis; puta Angeli possunt in corporibus assumptis exercere risum, in quantum importat motum labiorum, non in quantum importat exhilarationem sensibilem. Hæc etiam sententia verum dicit.

15. Scotus in 2. dist. 8. quæst. unica docet Angelos in corporibus assumptis non posse verè, sed solum similitudinariè ambulare, loqui, respirare, quia hæc includunt actionem vitalem: at concedit Angelos in corporibus assumptis posse verè comedere, quia comestio nihil aliud importat, quam quod cibus per vnam partem diuidatur, & transmittatur in aliam. In hoc autem ultimo cum Scoto conueniunt Alexander, & Gabriel apud Vasquez disp. 186. cap. 1. in fine. Sed dicendum, quod Angeli propriè non comedunt in corporibus assumptis, ut iam explicabitur, soluendo obiectiones.

16. Ad 1. nego minorem. In corporibus assumptis formantur oculi, aures &c. non ut Angeli per ipsos exerceant opera sensuum, sed ut repræsententur virtutes intelligibiles Angelorum, per quas Angeli non quidem sensibiliter, sed intelligibiliter, & analogicè vident, audiunt &c. Addo in corporibus assumptis non dari oculos propriè, sed impropriè, & analogicè. Oculi enim propriè sunt organa apta ad videndum; sed oculi, qui dantur in corporibus assumptis, non sunt organa apta ad videndum; ergo propriè non sunt oculi, sed solum similitudinariè, & secundum quamdam analogiam.

17. Ad 2. distingo maiorem: motus progressiuus, quo mobile mouetur ab intrinseco per formam substantialiter coniunctam, est vitale, concedo; quo mouetur ab extrinseco per

QVAESTIO CXXXVI.

per formam purè assistentem, nego: distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Vt corpus moueatur vitaliter, debet moueri ab intrinseco per formam sibi substantialiter vnitam; sed corpora assumpta mouentur ab Angelo purè extrinsecè assistente talibus corporibus; ergo non mouentur vitaliter. Addo ex S. Thoma in responsione ad 3. quod licet Angeli moueantur per accidens, motis corporibus assumptis, tamen propriè non ambulant. Ambulare enim propriè est moueri in corpore sibi substantialiter vnito. Angeli igitur, qui gradiebantur simul cum Abraham, ambulant non verè, & propriè, sed solum similitudinariè, & apparenter.

18. Ad 3. distinguo maiorem: locutio propria est actus vitalis, concedo; locutio similitudinaria, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Loqui propriè est formare voces per motum organi corporei sibi substantialiter vniti; sed Angeli formant voces per motum organi non sibi substantialiter vniti; ergo non loquuntur propriè, sed similitudinariè, vt docet S. Thomas hic in responsione ad 4. Et quia sola locutio sensibilis propria est vitalis, locutio autem similitudinaria non est vitalis, idè Angeli in corporibus assumptis non loquuntur vitaliter.

19. Ad 4. distinguo maiorem: comestio propria est actus vitalis, concedo; comestio similitudinaria, nego; distinguo eodem pacto minorem; & nego consequentiam. Comestio propria est, per quam viuens diuidit, ac deuorat cibum per organa sibi substantialiter vnita; sed Angeli in corporibus assumptis diuidunt, & deuorant cibum per organa sibi substantialiter non vnita; ergo non comedunt propriè, sed similitudinariè. Idè Raphael Tob. 12. dixit. *Cum essem vobiscum, videbar manducare, & bibere; sed ego inuisibili cibo, & potu vior.* Comestio solum similitudinariè non est vitalis.

20. Ad 5. Generatio propria est, per quam aliquis generat per organa sibi substantialiter vnita, & per semen à se decisum; sed dæmones incubi non coeunt cum mulieribus per organa sibi substantialiter vnita, nec decidunt ex se semen, sed solum possunt matri mulieris, cum qua coeunt, immittere semen decisum ab aliquo viro, cum quo coierunt vt succubi; ergo non generant propriè, & vitaliter, sed solum apparenter, & similitudinariè, & qui generantur, non sunt propriè filij dæmonis, sed illius viri, à quo decisum est semen. Quod autem dentur dæmones incubi probat S. Thomas in responsione ad 5. auctoritate Augustini lib. 15. de ciuitate, cap. 15.

Vtrum soli Angeli, an etiam Deus in veteri, vel nouo testamento apparuerint aliquando in corpore phantastico assumpto?

1. Primò videtur Deus saltè in veteri testamento nunquam apparuisse. Nam apparitiones, quibus in Scriptura Deus dicitur apparuisse, ab eadem Scriptura tribuuntur Angelis; ergo verè Deus non apparuit, sed apparuerunt Angeli representantes Personam Dei, & loquentes nomine Dei.

2. Secundò videtur in veteri testamento apparuisse solum persona Filij, persona Patris, & Spiritus Sancti nunquam apparuisse. Sola enim persona Filij debebat apparere sensibilibiter in corpore substantialiter vnito per incarnationem; ergo sola persona Filij ad incarnationem figurandam debuit apparere in veteri testamento. Idè Concilium Syrmient. Can. 14. & 15. apud Hilarium lib. 1. de Synodis definit sub Anathemate fuisse Filium, & non Patrem, qui Abraham apparuit, & cum Iacob luctatus est; ac plures Patres, quos affert Suar. lib. 6. de Angelis, cap. 20. num. 7. & 8. docent solum Filium in veteri testamento apparuisse.

3. Tertiò videtur Deus aliquandò in veteri testamento apparuisse sine ministerio Angelorum. Sæpè enim in Scriptura dicitur Deus apparuisse, & non fit mentio vllius Angeli; ergo tunc immediatè apparuit sine ministerio Angelorum.

4. Quartò videtur Deus in veteri testamento ita apparuisse, vt assumpsit corpus phantasticum, proportionaliter, ac assumunt Angeli, vt dictum est qu. 134. Filius enim Dei in nouo testamento apparuit in corpore, cui substantialiter vnitus fuit per incarnationem; ergo conueniens fuit, vt in testamento veteri, quod fuit figura noui, appareret in corpore phantastico ad figurandam incarnationem.

5. Respondeo quinque præcipua dubia esse examinanda. Primum est, vtrum Deus in veteri testamento vnquam hominibus apparuerit. Secundum vtrum sola Persona Filij apparuerit, an etiam aliæ Personæ. Tertium vtrum omnes apparitiones veteris testamenti factæ sint ministerio Angelorum. Quartum vtrum Deus ita apparuerit, vt assumpsit corpus phantasticum. Quintum, quid dicendum sit de apparitionibus factis in nouo testamento.

6. Quæritur igitur primo, vtrum Deus in veteri testamento vnquam apparuerit.

7. Respondeo Malonium in 2. dist. 8. disput. 4. referre opinionem quorundam, qui dixerunt Deum nunquam in veteri testamento apparuisse, ac pro eis citat Gabrielem, in 2. dist. 8. quæst. 1. art. 2. Sed Gabriel eo loco non negat, sed concedit Deum apparuisse, ac solum negat Deum ita apparuisse, vt assumpsit

406 De apparitionibus Angelorum, & Dei:

rit aliquod corpus phantasticum. Verba Gabrielis sunt. *Licet Deus apparuerit Patribus in signis corporalibus, illa tamen corpora non assumpsit.*

8. Dicendum contra hanc opinionem, cuiuscumque sit: Deus sæpè antè Incarnationem apparuit hominibus sub forma visibili. Hanc sententiam vt certam tradit Suarius lib. 6. de Angelis cap. 20. num. 2.

9. Probatur primo: nam Scriptura sæpè dicit Deum apparuisse; sed istæ locutiones non sunt trahendæ ad sensus improprios; ergo Deus sæpè apparuit. Confirmatur, nam Patres, & præsertim Augustinus ita explicant ea loca Scripturæ, vt doceant Deum verè, & propriè apparuisse; ergo. Augustinus igitur epist. 117. dicit Deum verè apparuisse, & pro hac sententia citat Athanasium, Nazianzenum, Ambrosium, & Hieronymum; & idem docet Epist. 112. cap. 6. 7. & 8. citans Ambrosium lib. 1. in Lucam, cap. 1. & lib. 10. de Ciuit. cap. 13. docet Deum apparuisse toti populo, cum illi legem dedit Exod. 19. & 20. ac idem tradit lib. 4. de Trinit. post medium. Idem docent Hilarius de Trinit. & Leo Epist. 13. ad Pulcheriam, & Clemens Papa lib. 5. Constitut. cap. vltimo, & plures alij, quos citat Suar. lib. 6. de Angelis, cap. 20. num. 2. & sequentibus.

10. Si verò quærat, vnde possit dignosci, vtrum qui narratur apparuisse, sit Deus, vel Angelus, respondet Suarius lib. 6. cap. 20. num. 3. & sequentibus, posse id colligi primo ex verbis Scriptoris canonici. Si enim scriptor dicat Deum apparuisse, verba illa intelligenda sunt in sensu proprio, ac censendum apparuisse Deum, ac non solum Angelum. Secundo ex verbis, vel factis eius, qui apparuit. Si enim qui apparuit, dicat se esse Deum, vel ita loquatur, vt ille auctoritativus modus loquendi conveniat soli Deo, non autem Angelo, vel agat aliqua Dei propria, censendum est Deum apparuisse. Tertio ex verbis, & factis eorum, quibus apparitio est facta. Si enim illi talia dicant, vel agant, quæ soli Deo conveniunt, dicendum est Deum apparuisse. Explicat hanc doctrinam Suarius pluribus exemplis desumptis ex Scriptura.

11. Quæritur secundo, vtrum solum secunda persona, id est Verbum, & filius Dei, vel etiam Pater, & Spiritus Sanctus seorsim, aut simul apparuerunt in veteri testamento?

12. Respondeo duas esse sententias. Prima plurium Sanctorum Patrum docet solum secundam Personam apparuisse in veteri testamento. Quamvis enim aliqui Patres loquantur de aliquibus specialibus apparitionibus, ac dicant in illis apparuisse solum Filium Dei, tamen, ex identitate rationis colligitur ipsos hoc vniuersaliter existimasse de omnibus apparitionibus. Primo ergo Concilium Syrmienfe Can. 14. & 15. sub anathemate definit illum, qui apparuit Abraham, & luctatus fuit cum Iacob, non fuisse Patrem, sed Filium. Concilium porro Syrmienfe licet fuerit Ar-

rianorum, & non sit vniuersaliter receptum, tamen videtur receptum quoad canones editos contra Photinum. Idem docet Clemens lib. 5. constit. cap. 19. non solum de apparitionibus factis Abraham, & Iacob, sed etiam de apparitione facta Moyse, Exodi 3. & Iosue 5. Eusebius Cæsariensis lib. 1. de demonstr. Euag. cap. 5. concludit nullum alium fuisse præter Dei Verbum, qui ab antiquis Patribus Dei amicis est visus; idemque latè probat lib. 5. cap. 9. & sequent. & addit filium Dei vocari Angelum, quia Christus futurus erat Angelus, seu nuncius noui testamenti, ideoque vocatur etiam magni consilij Angelus. Idem docet lib. 1. Hist. cap. 3. & 4. ac Eusebium sequitur Niceph. lib. 1. cap. 1. Chrysost. & Theophil. exponentes illa verba Act. 7. *Apparuit illi, scilicet Moyse, Angelus* dicunt nomine Angeli intelligi Filium Dei. Idem docet Tertullianus libro contra Praxeam cap. 14. & lib. contra Iudæos, cap. 9. dicit. *Nam qui ad Moysen loquebatur, ipse erat Dei Filius, qui & semper videbatur. Deum enim Patrem nemo vidit vnquam; & eandem sententiam repetit alijs locis, vt notat Pamphilus in Prolog. Paradoxo 19. vbi aduertit Tertullianum etiã censuisse Verbum semper apparuisse in vera carne, licet nondum nata. Citantur etiam pro eadem sententia Iust. contra Triphonem, Irenæus lib. 3. cap. 6. & lib. 4. cap. 11. Cyprian. lib. 2. ad Quint. cap. 5. & 6. Epiph. in Anchorato, Ambros. Præfat. in Lucam, & lib. de Filijs diuinit. cap. 8. Leo Magnus Epist. 13. ad Pulch. & alij, quos refert Suar. lib. 6. cap. 20. num. 7. & 8.*

13. Secunda sententia aliorum Patrum, paulò post citandorum, quos sequuntur Suar. lib. 6. cap. 20. num. 10. & recentiores Theologi satis communiter, docet non solum Filium, sed etiam alias Personas in veteri testamento apparuisse, & hanc sententiam existimo probabiliorē.

14. Probatur primo ex Scriptura, & Patribus. Primus locus est. Gen. 12. Abraham *tres vidit, & vnum adorauit*; sed per tres viros tres Personæ diuinæ, per vnius adorationem vnitatis Dei, & diuinæ essentiæ figurata est, vt explicat S. Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 10. & sequent. & lib. 16. de Ciuit. cap. 19. & lib. 3. contra Maxim. cap. 26. Ambr. lib. de fide Refurr. propè finem, Gregor. Nyssenus in fragmentis, & lib. de Cognit. Dei, & alij; ergo. Confirmatur nam ex ea apparitione Trinitatem Personarum in vna essentia colligunt Sixtus 1. Epist. 1. Ignat. Epist. 12. ad Antioch. Cyrillus Hierosol. Catech. 10. Athanasius in orat. contra Gregales Sabellij, Hilar. lib. 5. de Trinit. & alij; ergo existimant omnes tres Personas apparuisse. Confirmatur secundo. Nam licet Chrysostomus, & quidam alij verba illa, *tres vidit, & vnum adorauit*, explicant ita, vt illi tres non repræsentarent tres Personas diuinæ, sed repræsentauerint tres, quorum vnus videbatur dominus, alij duo ministri, tamen hæc explicatio est contra communem sensum aliorum

rum

rum Patrum, & ex contextu Scripturæ colligitur tres illos representasse tres Personas diuinas, vt probat Suar. lib. 6. cap. 20. num. 12.

15. Secundus locus est. Exodi 3. Deus apparens Moyſi dixit: *Ego sum, qui sum*, seu *Iehoua*, quod est nomen veri Dei; ac deinde addidit, *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob*; sed illa triplici repetitione significantur tres Personæ, vt docuit S. Marialis Epist. 1. ad Burdig. cap. 1. ergo. Confirmatur: nam Alexāder 1., Benedictus 1. Greg. Magnus lib. 19. mor. cap. 16. vel 18. & Homil. 16. in Ezechielē, Athanasius, Basilus, & alij aduertunt in Scriptura triplici illa repetitione denotari Trinitatem Personarum.

16. Ratio congruitatis est, quia apparitiones illæ factæ fuerunt, non solum ad figurandam Incarnationem, sed etiam ad figurandum mysterium Trinitatis; ergo fuit congruum, vt non solus Filius, sed omnes tres Personæ diuinæ aliquando appaterent.

17. Addo aliquando apparuisse speciali modo vnā solam Personam. Probatur. Nam Dan. 3. Nabuchodonosor dixit: *Ece video quatuor viros solutos, & species quarti similis est filio Dei*; sed hæc verba Augustinus conc. contra Iudæos, Paganos, & Arrianos, cap. 15. Rupertus de victoria Verbi Dei, cap. 21. Tertull. lib. 4. contra Marcionem, cap. 10. & 21. & alij interpretantur ita, vt Filius Dei specialiter apparuerit; ergo. Dan. 7. *Aspiciebam in visione vocis, & ecce quasi filius hominis veniebat, & peruenit usque ad antiquum dierum, & dedit ei potestatem, & honorem*; ergo specialiter apparuit Christus filius hominis, qui est secunda Persona; sed per antiquum dierum representabatur specialiter persona Patris; ergo etiam persona Patris specialiter apparuit, vt aduertit Augustinus lib. 2. de Trinit. cap. 18. De Spiritu Sancto, quod specialiter apparuerit in veteri testamento, non satis probari potest ex Scriptura. Probabile tamen est, quod cum Abraham Gen. 18. *Tres vidit, & vnū adorauit*, sub figura tertij viri specialiter apparuerit Spiritus Sanctus. Rursus probabile est, quod cum 3. Regum 19. Dominus dicitur transisse sub sibilo, aure tenuis, specialiter apparuerit Spiritus Sanctus. S. etiam Augustinus lib. 2. de Trinit. cap. 15. non asserendo, sed disputando insinuat probabiliter dici posse Spiritum Sanctum specialiter apparuisse in Monte Sina, quando Dominus super eum descendit, Exod. 19. Lex enim dicitur scripta digito Dei; sed digitus Dei est Spiritus Sanctus Lucæ 11; ergo.

18. Si verò queratur, quo pacto possit apparere specialiter vna Persona diuina, respondeo, quod sicut pictores formant quasdam figuras, quæ specialiter representant Patrem, alias, quæ specialiter representant Filium, vel Spiritum Sanctum, sic Pater dicitur specialiter apparere, cum apparet sub figura specialiter representante Patrem, eo pacto, quo Dan. 7. Pater representabatur sub figura hominis antiqui dierum, cuius, vestimentum erat candi-

dum quasi nix, & capilli capitis eius, quasi lana munda.

19. Opponunt. Io. 1. dicitur *Deum nemo vidit vnquam*; sed hoc intelligitur de Patre, ideoque Tertullianus legit, *Deum Patrem nemo vidit vnquam*; ergo.

20. Respondeo per illa verba significari solum, quod Deum prout est in se, in hac vita nemo vidit vnquam, & non significari, quod nemo viderit Deum Patrem apparentem sub aliqua imagine, & figura sensibili.

21. Queritur tertio, vtrum omnes apparitiones, quibus Deus apparuit in veteri testamento, factæ sint ministerio Angelorum?

22. Respondeo duas esse sententias. Prima docet Deum semper, vel saltem aliquando apparuisse sine ministerio Angelorum. Hæc opinio solet tribui illis Patribus, relictis num. 12., qui dixerunt semper apparuisse Filium Dei. Nam illi non solum alias Personas, sed etiam Angelorum ministerium excludunt; ideoque cum in his apparitionibus sit mentio Angeli, nomine Angeli interpretantur Christum, qui Isa. 9. vocatur *Magni consilij Angelus*. Dionysius etiam cap. 4. de diuinis nominibus dixit: *ipsum Iesum cum ad opus sue pietatis implendum in ordinem venisset nuntiantium; magni consilij Angelum fuisse pradicatum*; eumque sequuti sunt Patres Græci, & Latini, quos affert Pererius Dan. 3.

23. Secunda sententia S. Thomæ, 1. 2. qu. 98. art. 3. & communis scholasticorum, quos refert, & sequitur Suar. lib. 6. cap. 28. num. 28. docet Deum in veteri testamento nunquam apparuisse sine ministerio Angelorum, & hanc sententiam existimo probabiliorē.

24. Probatur primo ex Patribus. Dionys. cap. 4. de diuinis nominibus, dicit. *Huiusmodi diuinas visiones celeberrimi illi Patres nostri ministerio celestium virtutum ediscebant*; ac deinde hoc ex Scriptura confirmat. August. lib. 2. de Trin. cap. 10. & 11. & lib. 3. cap. 10. & 11. ex professio hoc probat ex Scriptura: & lib. 4. de Trin. cap. ultimo dicit. *Si quis à me querat, quomodo factæ sint sensibiles formæ antè Incarnationem Verbi Dei, quæ hoc futurum prefigurarent, per Angelos ea Deum operatum esse respondeo*. Idem docet Gregor. & Hieron. in illud ad Gal. 3. *Ordinata per Angelos &c.*

25. Probatur secundo: nam constat multas, easque præcipuas apparitiones, quibus Deus apparuit, factas esse ministerio Angelorum; sed eadem est ratio de cæteris, in quibus non fit mentio ministerij angelici; ergo. Probatur maior, afferendo has apparitiones. Nam primo Gen. 16. dicitur Angelum Domini apparuisse Agar; sed per illam apparitionem apparuit etiam Deus, ideoque vt ibidem dicitur, *Agar vocauit nomen Domini, qui loquebatur ad eam, tu Deus, qui vidisti me*; ergo apparuit Deus, sed ministerio Angeli. Secundo Gen. 21. dicitur, *vocauit Angelus de celo Agar &c.* sed etiam Deus apparuit, & allocutus est Agar, ideoque locutus est auctoritatē,

vt

ut Deus dicens: *In gentem magnam faciam eum*; ergo Deus apparuit, & locutus est ministerio Angeli formantis corpus, & voces. Tertio ex dictis num. 14. Gen. 18. Abrahæ sub specie trium virorum apparuerunt tres Personæ diuinæ, ac narratur, quod deinde abierunt Sodomam; sed cap. 19. dicitur, *veneruntque duo Angeli Sodomam*; ergo sub specie illorum virorum apparuit Deus, & Angeli, adeoque Deus apparuit ministerio Angelorum. Quarto Gen. 31. Deus apparuit Iacob in somnis, & subditur quod, in somnis audiuit eundem dicentem sibi, *Ego sum Deus Bethel*; sed eodem cap. loquens de eodem somno dicit, *dixitque Angelus Dei ad me in somnis*; ergo Deus apparuit ministerio Angeli. Quinto Exod. 3. Deus apparuit Moyfi, ut probatum est num. 15. sed S. Stephanus Act. 7. loquens de ea visione dicit, *Apparuit illi in deserto Montis Sina Angelus in igne flamme rubi*, & tamen locutus est nomine Dei, ut ibidem refertur, & dixit, *Ego sum Deus Patrum tuorum*; ergo. Licet autem aliqui Patres nomine Angeli intelligant Christum, qui Isa. 9. dicitur *magni consilij Angelus*, tamen Gregorius, Augustinus, & alij Patres nomine Angeli intellexerunt verum Angelum, & hic sensus utpote simplicior, & planior est præferendus. Sexto Exod. 19. vsque ad 34. & deinde cap. 40. narratur Deus vocasse Moysen in monte Sinai, illique dedisse legem, & dicitur: *Vocauit eum dominus de monte, dixitque ei: hæc dices Filijs Israel, & non fit mentio Angeli*; sed Stephanus actorum 7. de Moysæ dicit: *Hic est, qui fuit in solitudine cum Angelo, qui loquebatur, & in monte Sina, & cum Patribus nostris*. Et Apostolus ad Galatas 3. de lege dicit, *quod ordinata fuit per Angelos*; ergo Deus apparuit Moyfi, & legem dedit ministerio Angelorum. Porro licet Chrysostomus in Epist. ad Gal. explicans illa verba, *ordinata per Angelos*, dicat nomine Angelorum intelligi vel sacerdotes, vel veros Angelos, & eodem pacto exponat Theophilactus, tamen uterque inclinat in secundam partem, Et quidem, quod lex vetus tradita fuerit per Angelos, colligitur aperte ex Apostolo ad Hebr. 1., ubi loquens de lege veteri dicit: *Si enim qui per Angelos datus est sermo*; sed loquitur de veris Angelis: nam, subdit omnes esse administratores spiritus; & ex eo, quod sint administratores spiritus, infert de Christo, qui est Filius, quod *melior est Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hereditauit*; & cap. 2. probat legem nouam esse excellentiorem veteri, quia noua data est per Filium, vetus autem per Angelos; ergo lex vetus data est per veros Angelos, ut docent communiter Sancti Patres, nimirum Theodoretus, explicans utrumque locum Apostoli; Hieron in Epist. ad Gal. 3. Dionysius cap. 4. de Cælesti Hier. August. lib. 10. de Ciuit cap. 13. & 15. Cyrillus libro 8. Theauri, capit. 2. & alij.

26. Probatur tertio conclusio: nam iuxta regulam Dionysij, & Augustini, quos sequun-

tur communiter Theologi; Deus administrat res medias per supremas, & infimas per medias, cum id commodè fieri potest; sed omnes apparitiones veteris testamenti potuerunt fieri per Angelos; sola apparitio per vnionem hypostaticam non potuit per Angelos fieri; ergo omnes apparitiones veteris testamenti factæ sunt ministerio Angelorum, ac est proprium noui testamenti, ut Deus per se ipsum carnem assumpserit, & locutus fuerit per carnem assumptam.

27. Posito, quod Deus in veteri testamento semper apparuerit, & locutus fuerit ministerio Angelorum, quæri potest, quod ministerium Angeli in talibus apparitionibus exhibuerint?

28. Dicendum Angelos formasse corpora illa Deum representantia, ac formasse voces, quibus Deus loquebatur, & cooperatos esse ad alia signa faciendæ. Licet igitur Chrysostomus, & Theophilactus in Comm. Epist. ad Gal. 3. explicantes, quo pacto lex vetus ministrata fuerit per Angelos, insinuent ministerium Angelorum fuisse solum in hoc, quod Angeli interfuerint tanquæ testes, & ministri faciendæ signa, puta sonitum tubæ &c. ita ut solus Deus per se ipsum legem distauerit, tamen Paulus satis clarè indicat ipsos Angelos legem distasse, dum ad Heb. 1. dicit: *si enim, qui per Angelos factus est sermo*; ideoque Cyrillus lib. 8. Theauri, cap. 2. asserit Angelos legem distasse, dicens; *Angeli legem administrauerunt*; per ipsos enim dictata est: *Filius verò Euangelium prædicauit*.

29. Quæritur quarto, utrum Deus in veteri testamento ita apparuerit, ut assumpserit illa corpora phantastica, sub quibus apparebat?

30. Respondeo duas, esse sententias. Prima docet Deum ita apparuisse, ut assumpserit illa corpora phantastica, sub quibus apparebat, non quidem per vnionem hypostaticam, sed per vnionem accidentalem extrinsecam motoris ad suum mobile: exempli gratia, cum tres Personæ diuinæ apparuerunt Abrahæ sub figura trium virorum, assumpserunt illa tria corpora per vnionem accidentalem extrinsecam motoris ad suum mobile.

31. Secunda sententia Suarij lib. 6. de Angelis, cap. 20. num. 44. negat Deum in veteri testamento assumpsisse illa corpora, sub quibus apparuit: & hæc opinio est probabilior. Ratio est, quia ut spiritus assumat corpus, debet illi vniri ut motor immediatus, ita ut illud moueat, proportionaliter, ac anima mouet corpus; sed corporibus, sub quibus Deus apparuit, Angelus vnitus est ut motor immediatus, assistens illis proportionaliter, ac anima corpori; Deus autem ad mouendum talia corpora concurrebat solum ut prima causa concursu generali; ergo. Si verò quæretur, quo pacto Deus sub talibus corporibus apparuerit, licet illa non assumpserit, dicendum, quod sub illis apparuit, quia illa corpora formata

mata sunt, & mouebantur ab Angelo ad Deum ipsum representandum, & quia Angelus per ea, quæ per talia corpora agebat, & loquebatur, representabat ipsum Deum, Deus sub illis corporibus apparebat. Ideo S. Augustinus libro contra Adimantum, cap. 9. asserit, id quod apparet, dici Deum propter inhabitantem Personam Dei, & Angelum, ex persona seruientis creature.

32. Quæritur quinto, quid dicendum sit de apparitionibus noui testamenti.

33. Respondeo: certum est in nouo testamento secundam Personam Trinitatis, hoc est, Verbum diuinum, seu Filium Dei apparuisse visibiliter in carne assumpta, & hypostaticè sibi vnita. De hac apparitione dicitur ad Titum 2. Apparuit gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos: & cap. 3. Apparuit benignitas, & humanitas saluatoris nostri Dei: & 1. Io. 1. Annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis: Baruch. 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

34. Hoc posito, primo dubitatur, vtrum, & quo pacto aliæ personæ, Pater nimirum, & Spiritus Sanctus apparuerint in nouo testamento?

35. Aliqui, quos refert Suar. lib. 6. de Angelis, cap. 21. num. 3. docuerunt Patrem, & Spiritum Sanctum in nouo testamento nunquam apparuisse.

36. Dicendum nihilominus cum Suario loco citato, quod licet Pater, & Spiritus Sanctus in nouo testamento non legantur apparuisse sub specie humana, tamen apparuerunt sensibiliter apparentia oculari, vel auriculari. Probat: nam Matth. 3. cum narratur baptismus Christi, dicitur: *Ecce aperti sunt cali, & vidit spiritum descendentem sicut columbam, & venientem super se, & ecce vox de celo dicens: hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui;* ergo Spiritus Sanctus apparuit oculariter sub specie columbæ, Pater autem, licet non legatur apparuisse oculariter, legitur auditus, ac proinde apparuisse auriculariter. Io. etiam 1. dicitur: *Testimonium perhibuit Ioannes dicens, quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo, & mansit super eum.* Actorum 2. in die Pentecostes dicitur Spiritus Sanctus apparuisse sub figura linguarum ignearum.

37. Secundo dubitatur, vtrum in his apparitionibus Pater, & Spiritus Sanctus apparuerint ministerio Angelorum, vel per se ipsos sine vilo Angelorum ministerio.

Aliqui, quos refert Suar. lib. 6. cap. 21. num. 10. dicunt illos apparuisse sine vilo ministerio Angelorum. Probabilius nihilominus est, vt censet Suarius, quod etiam in nouo testamento apparuerint ministerio Angelorum, vt docet August. lib. 2. de Trinit. cap. 6. & 7. & Gregorius lib. 28. moral. cap. ultimo, & vt insinuat Cyrillus lib. 3. in Io. cap. 3. quos sequuntur Theologi communiter. Ratio est, quia ad ordinariam providentiam spectat, vt Deus etiam in nouo testamento vtatur ministerio Angelorum.

38. Tertio dubitatur, vtrum per apparitiones, per quas Christus post resurrectionem, & ascensionem apparuit vt homo, apparuerit ministerio Angelorum, vel sine vilo Angelorum ministerio.

39. Respondeo Christum apparuisse duplici genere apparitionum, personali nimirum, per quam vilus est in propria humanitate, vel impersonali, & phantastica, per quam vilus est in aliquo corpore phantastico visione oculari, vel imaginaria. Cum apparuit personaliter, apparuit per se ipsum, sine ministerio Angelorum. Ratio est, quia humanitas Christi ad exercendas suas operationes se mouendi, formandi voces, mittendi species visibiles, non vtitur ministerio Angelorum; ergo. Quia verò Christus post resurrectionem sæpe Apostolis, & alijs personaliter apparuit, eique se exhibuit videndum, audiendum, tangendum &c. vt essent testes de visu resurrectionis, apparuit sine vilo ministerio Angelorum. Quia rursus post ascensionem, vt legitur Act. 9. apparuit Paulo, vt etiam ipse esset testis veræ resurrectionis Christi, etiam illa apparitio fuit personalis, & sine ministerio, vt docet Suar. lib. 6. cap. 21. num. 19. An post ascensionem facta fuerit alia apparitio personalis Christi, incertum est. Ex opposita ratione dicendum est, quod phantastica visione oculari, vel imaginaria tales apparitiones factæ sunt ministerio Angelorum ex regula vniuersali supra tradita. Ex proportionali ratione censendum est apparitiones phantasticas Beatæ Virginis & Sanctorum communiter fieri ministerio Angelorum.

40. Ad 1. ex eo quod apparitiones, quibus in Scriptura dicitur Deus apparuisse, tribuantur etiam Angelis, colligi debet tales apparitiones factas fuisse ministerio Angelorum, ac proinde apparuisse simul Deum, & Angelos, Deum vt principalem Personam, quæ per illa corpora phantastica representabatur; Angelos vt immediatos motores, eorundem corporum.

Ad 2. Licet sola Persona Filij deberet apparere sensibiliter per incarnationem, tamen congruum fuit, vt etiam aliæ Personæ in testamento veteri sensibiliter apparerent ad homines edocendos de mysterio Trinitatis. Quamuis autem aliqui Patres docuerint solum Filium apparuisse in testamento veteri, tamen alij Patres communius asserunt apparuisse etiam alias Personas, vt dictum est num. 14. & 15. Ad auctoritatem Concilij Syrmienensis respondeo Concilium loqui de duabus illis apparitionibus, quibus Deus apparuit Abraham, & luctatus est cum Iacob, at non negare, quod in alijs apparitionibus apparuerint etiam aliæ Personæ. Adde Concilium Symienense fuisse Concilium Arrianorum, licet existimetur in ijs Canonibus, quos statuit contra Photinum, non errasse.

Ad 3. Licet aliquando dicatur Deum in veteri testamento apparuisse, & non fiat mentio

ff

tio

tio Angelorum, tamen ex ratione vniuersali, quam attulimus, dicendum est illas etiam apparitiones factas fuisse ministerio Angelorum.

Ad 4. Figura non in omnibus debet correspondere figurato; ergo licet Deus ita per Incarnationem apparuerit in corpore humano, ut illud assumpserit, tamen in veteri testamento ita apparuit in corpore phantastico, ut illud non assumpserit, sed Angelus motor illud assumpserit, ut explicatum est.

TRACTATVS X.

De Loco, & motu locali Angelorum.

EXPLICATVS ijs, quæ spectant ad existentiam, essentiam, differentiam specificam, numerum, & corpora assumpta Angelorum, quæstione 52. & 53. disputat S. Thomas de loco, & motu locali Angelorum. Doctrinam harum quæstionum examinabimus hoc decimo tractatu pluribus quæstionibus, quarum tituli videri possunt in indice initio proposito.

QVÆSTIO CXXXVII.

Virum, & quo pacto Angeli sint in loco?

S. Th. q. 52. a. 1.

1. **V**identur Angeli non esse in loco: primo quia esse in loco est proprium corporum, nec conuenit substantijs spiritualibus, ac penitus incorporeis: ideoque Arist. 4. physic. t. 45. & 47. dicit: non omne, quod est, est in loco, sed mobile corpus; ac Boetius lib. de hebdomad. dicit: communis animi conceptio apud sapientes est incorporalia in loco non esse; sed Angeli sunt substantiæ spirituales, ac penitus incorporeæ; ergo Angeli non sunt in loco.

2. Secundo omne, quod est in loco, habet positionem, & situm in loco, in quo est; sed habere positionem, & situm in loco est proprium rei quantæ; ergo omne, quod est in loco, est quantum; sed Angeli non sunt quantæ; ergo &c.

3. Tertio omne, quod est in loco, continetur, & mensuratur à loco, & à corpore, intra cuius superficiem continetur; sed Angeli cum sint penitus incorporei, non possunt contineri, & mensurari à loco, & à corpore, intra cuius superficiem continentur; ergo.

4. Quarto in tantum aliqua res debet esse in loco, in quantum indiget loco ad suam conseruationem, & perfectionem; sed Angeli non indigent loco ad suam conseruationem,

& perfectionem; ergo &c. Probatur minor: nam locus est superficies corporis continentis, ut docet Aristoteles 4. Physicorū t. 41. sed angeli cum sint penitus incorporei, ad suam conseruationem, & perfectionem non indigent, ut contineantur intra superficiem vilius corporis; ergo.

5. Respondeo de loco tum extrinseco, tum intrinseco, ac de vocatione, nec non de spatio tum reali, tum imaginario disputari in physica, ibique me egisse quæst. 26., & 27. Supponendo doctrinam ibi traditam, quæritur primò, vtrum Angeli sint in loco corporeo, puta vtrum sint in cælo, vel in inferno, vel in hoc cubiculo &c.

6. Mirandulanus Apologia 1. de descensu animæ Christi ad inferos refert quosdam suo tempore docuisse Angelos secundum suam substantiam loco corporeo præsentem verè, & propriè non esse, sed solum abusiue. Durandus in 1. dist. 17. quæst. 1. num. 17. refert aliquos asserentes Angelum esse in loco eo tantum modo, quo causa dicitur esse in effectu. Hanc autem sententiam videtur secutus Heruæus Tract. de motu Angeli, quæst. 1. art. 1. Aliqui etiam Thomistæ docuerunt Angelos non esse in cælo empyreo, ut in loco, secundum propinquitatem substantiæ suæ, sed quadam alia ratione.

7. Dicendum cum communi sententia, Theologorum, & Patrum Angelos secundum suam substantiam verè, & propriè esse præsentem loco corporeo: puta aliquos Angelos verè, & propriè secundum suam substantiam esse præsentem cælo empyreo; aliquos demones verè, & propriè esse præsentem inferno: aliquos verè, & propriè esse in mundo hoc inferiori &c.

8. Probatur primo ex Scriptura, & Patribus, ex quibus hæc veritas ita clarè colligitur, ut S. Thomas in 2. dist. 37. quæst. 3. art. 1. docuerit præsentiam Angelorum in locis corporeis sine hæresi negari non posse.

9. Primus locus Scripturæ habetur Apocal. 12. vbi describitur prælium Michaelis cum Dracone, & Angelis eius, ac subditur: Et locus eorum amplius non est inuentus in cælo: ergo Draco, hoc est Satan, & alij Angeli mali erant in cælo, ac deinde ex cælo sunt expulsi.

10. Secundus est Luc. 10. vbi dicitur: Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem: ergo Satan in Cælo fuit, ac inde expulsus cecidit.

11. Tertio infra agendo de motu locali Angelorum afferentur loca Scripturæ, in quibus Angeli dicuntur moueri de loco ad locum; sed non possunt moueri de loco ad locum, nisi essent in loco: ergo.

12. Ex PP. Nazianzenus Orat. 34. quæst. 2. de Theolog. sic loquitur de Angelis. Vbi que impigre adsunt, tum ob ministerij promptitudinem, tum ob naturæ leuitatem; Gregorius Nyssenus tract. de infantibus, qui præmaturè arripunt.